เสด็จฯ ดอย

จดหมายเหตุรายวันคราประทับภูพิงคราชนิเวศน์ เชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๑๓

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทาน
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

...าพิจาริณี (บาง สินทวงศ์ ณ อยุธยา) ท.จ.ว.

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
วันจันทร์ ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๓

เสด็จฯ ดอย

จดหมายเหตุรายวันคราประทับภูพิงคราชนิเวศน์ เชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๑๓

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทาน
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ท้าววนิดาพิจาริณี (บาง สินทวงศ์ ณ อยุธยา) ท.จ.ว.

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
วันจันทร์ ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๓

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสเหนือเกล้า ฯ ว่า ท้าววนิดาพิจาริณี (บาง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา) ซึ่งได้กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ นั้น เป็นผู้ที่ได้ทรงคุ้นเคยสนิทสนมและทรงเคารพยกย่องเป็นอันมากในฐานที่เป็นพระญาติผู้ใหญ่ และเป็นวุฒิบุคคลผู้เจริญด้วยชนมายุและด้วยคุณธรรม ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานตามเกียรติยศ พร้อมทั้งพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่งานศพมาโดยตลอด

บัดนี้ ถึงวาระที่สุดที่จะพระราชทานเพลิงศพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์ เรื่อง เสด็จ ฯ ดอย อันเป็นจดหมายเหตุรายวันระหว่างเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ ศกนี้ ซึ่งหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต ทรงจดหมายไว้ ขึ้นพระราชทานเป็นอนุสรณ์

ทรงหวังพระราชหฤทัยว่า พระราชกุศลทักษิณานุปทานมัยซึ่งได้ทรงพระราชอุทิศพระราชทานท้าววนิดาพิจาริณี (บาง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)กับทั้งประโยชน์ทั้งปวงอันจะพึงเกิดจากหนังสือพระราชทานจะเป็นประโยคสมบัติ บันดาลอิฏฐคุณมนุญผล แก่ท้าววนิดาพิจาริณี (บาง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา) ตามคติวิสัยในสัมปรายภพทุกประการ.

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันที่ ๑๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓

ท้าววนิดาพิจาริณี เมื่อรับพระราชทานอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

๒๖ เมษายน ๒๔๙๓

โกศศพท้าววนิดาพิจาริณี วันทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน

๘ มีนาคม ๒๕๑๓

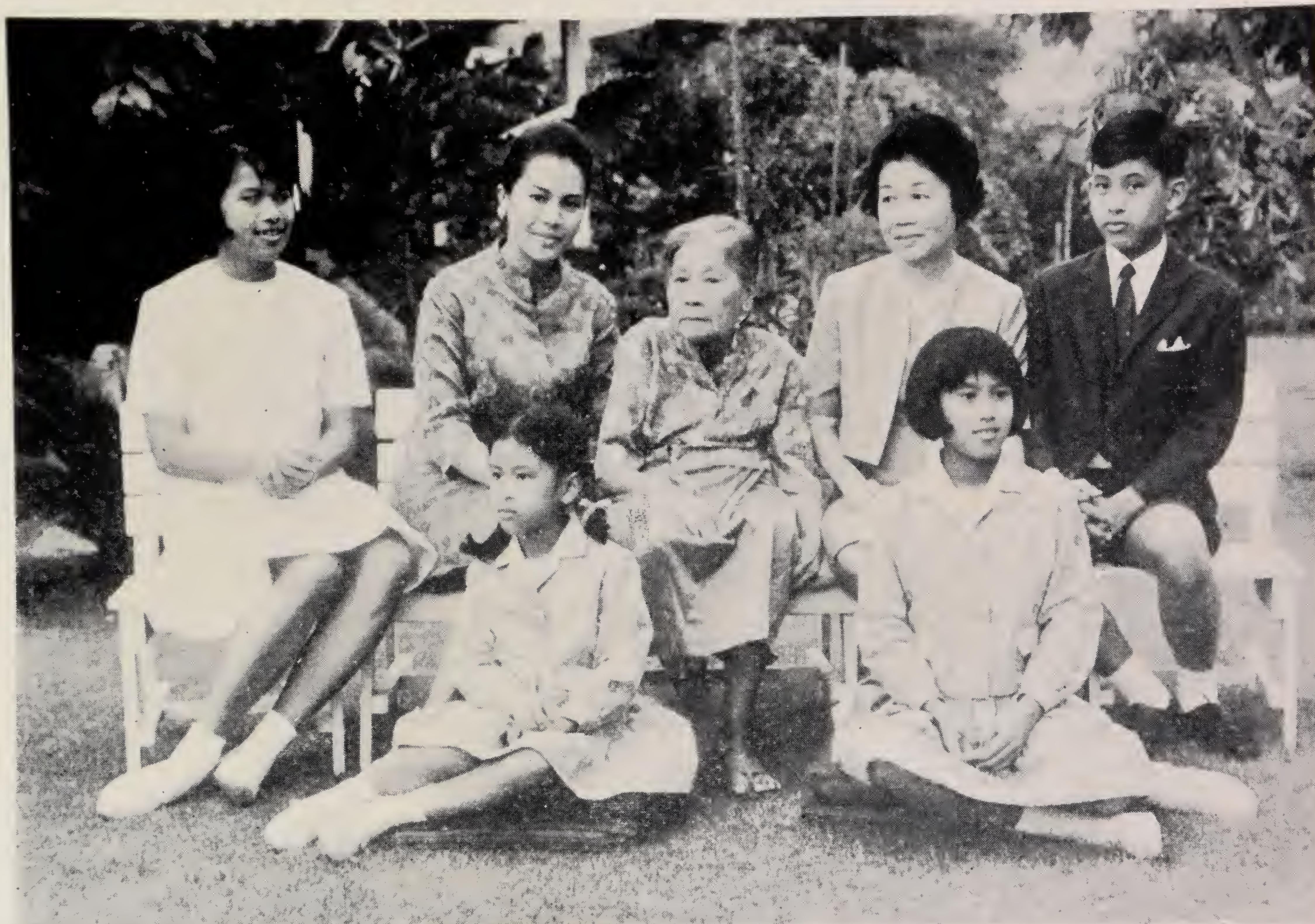
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้ง ๒ พระองค์ เสด็จพระราชดำเนินในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ศพท้าววนิดาพิจาริณี วันอาทิตย์ ที่ ๘ มีนาคม ๒๕๑๓

ท้าววนิดาพิจาริณี ฉายร่วมกับ ม.ล. บัว กิติยากร และ พล.ต. นายแพทย์ ม.ล. จินดา สนิทวงศ์ เมื่อมีอายุประมาณ ๑๖ ปี

ท้าววนิดาพิจาริณี ฉายร่วมกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และ ม.ล. บัว กิติยากร
ในวันรับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้ง ๔ พระองค์ เสด็จ ฯ เยี่ยม ท้าววนิดาพิจาริณี ที่เรือนบึกสัก หลักสี่ บางเขน

ประวัติ

ท้าววนิดาพิจาริณี (บาง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา) เกิดวันศุกร์ที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๒๙ สืบเชื้อสายทางบิดามารดา ดังนี้ บิดาชื่อ นายรวย บุญธร สืบเชื้อสายมาจากสกุล บุณยรัตพันธุ์ ทางมารดา ซึ่งท่านเจ้าพระยาภูธราภัย สมุหนายกเป็นต้นสกุล พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นภูบดีราชหฤทัย (พระองค์เจ้าอมฤต ในรัชกาลที่ ๓) ทรงเสกสมรสกับหม่อมเจ้าหญิง เกษร สนิทวงศ์ (ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๒ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท) ได้เลี้ยงดูและรับไว้เป็นบุตรบุญธรรมตั้งแต่ในเยาว์วัย

มารดาชื่อ นางแหว บุญธร สืบเชื้อสายจากสกุลบางช้างทางมารดา ตามพระดำรัสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทรว่า ทรงเป็นญาติ ๒ ชั้น ทางสนิทวงศ์ชั้นหนึ่ง และทางบางช้างอีกชั้นหนึ่ง คือทางหม่อมแย้มในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท (นายทัดซึ่งเป็นตาของท้าววนิดา ฯ เป็นน้องชายของหม่อมแย้ม)

ท้าววนิดา ฯ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๕ คน คือ ไหว หวั่น บาง เชียง เมี่ยง และม่อย (ถึงแก่กรรมแล้วทั้งหมด)

ท้าววนิดาพิจาริณีเป็นภริยาของ พล.อ. เจ้าพระยาวงศานุประพัทธ์ (ม.ร.ว. สท้าน สนิทวงศ์) นับตามลำดับเป็นลูกผู้น้องของสามี มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ

๑. หม่อมหลวงสงบ สนิทวงศ์ (ถึงแก่กรรม)

๒. หม่อมหลวงบัว กิติยากร

๓. พลตรี นายแพทย์ หม่อมหลวง จินดา สนิทวงศ์

๔. หม่อมหลวง มณีรัตน์ บุนนาค

หม่อมหลวง บัว กิติยากร เสกสมรสกับพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาท (พ.อ. หม่อมเจ้านักขัตมงคล กิติยากร) มีโอรสและพระธิดา คือ

๑. นายแพทย์ หม่อมราชวงศ์ กัลยาณกิติ์ กิติยากร

๒. หม่อมราชวงศ์ อดุลยกิติ์ กิติยากร

๓. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

๔. หม่อมราชวงศ์ บุษบา ลดาวัลย์

พลตรี นายแพทย์ หม่อมหลวง จินดา สนิทวงศ์ สมรสกับ คุณหญิงเกนหลง สนิทวงศ์ (หงสนันทน์) มีบุตรธิดา คือ

๑. นายจารึก สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

๒. นางสาวบุษยา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

๓. เด็กชายภาดร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

หม่อมหลวง มณีรัตน์ บุนนาค สมรสกับนายสุรเทิน บุนนาค มีบุตร คือ

๑. นนร. ศูลี บุนนาค

๒. เด็กชายสุรธัช บุนนาค

เมื่อเจ้าพระยาวงศานุประพัทธ์ถึงแก่อสัญกรรมแล้ว ท้าววนิดา ฯ คงอยู่ที่บ้านถนนพระราม ๖ จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ บ้านอยู่ใกล้จุดยุทธศาสตร์น่ากลัวอันตราย หม่อมหลวงบัว กิติยากร จึงได้ไปรับมารดาและน้องมาอยู่ที่วังพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรี ฯ เทเวศร์

เมื่อหม่อมหลวง จินดา สนิทวงศ์ สมรสแล้ว ได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านตำบลบางซ่อน ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ท้าววนิดา ฯ และบุตรีคนเล็กก็ตามไปอยู่ด้วย สงครามทวีความรุนแรงขึ้น บ้านของหม่อมหลวง จินดา สนิทวงศ์ ถูกระเบิดเพลิงทำลายหมด ทุกคนจึงต้องอพยพกลับมารวมอยู่ที่วังกรมหมื่นจันทบุรี ฯ อีก

ท้าววนิดา ฯ เป็นผู้ที่มีอุปนิสัยสงบเสงี่ยมมรรยาทงดงามตามวิสัยกุลสตรีไทยโบราณ คุณสมบัติพิเศษของท่านคือ การปรุงอาหาร มีรสมือดีเป็นที่รู้กันในวงผู้คุ้นเคย คุณสมบัตินี้ท่านได้ใช้ในการปรนนิบัติบำรุงท่านผู้เป็นสามีมาตลอดอายุขัย

ภาระอันยิ่งใหญ่ในชีวิตของท่าน คือ ได้เป็นผู้ถวายอภิบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่แรกประสูติ ที่บ้าน พล.อ. เจ้าพระยาวงศานุประพัทธ์ และเมื่อพระชันษาได้ ๓ เดือน ท่านได้ฟูมฟักเลี้ยงดูสมเด็จ ฯ อย่างเต็มที่ เพราะหม่อมหลวง บัว กิติยากร ต้องเดินทางติดตามพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาทไปอยู่สหรัฐอเมริกาเป็นเวลาประมาณ ๒ ปี แม้เมื่อท่านทั้งสองกลับมาอยู่เมืองไทยแล้วก็ยังคงให้สมเด็จ ฯ ไปประทับค้างที่บ้านคุณตาคุณยายเสมอ ฉะนั้น จึงนับได้ว่า ท่านเป็นบุคคลผู้หนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมเด็จ ฯ จึงเป็นธรรมดาที่ท่านได้รับพระบรมราชินูปถัมภ์เรื่อยมาจนตลอดชีวิต

ท้าววนิดา ฯ เป็นผู้มีอัธยาศัยงดงาม มีความเมตตากรุณา เห็นได้จากการที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทุกพระองค์ทรงมีความคารวะอย่างสนิทสนม จนถึงสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ ทรงมีพระดำรัสว่า

"ถ้าไม่มีคุณทวด ก็ไม่มีคุณยาย ถ้าไม่มีคุณยาย ก็ไม่มีสมเด็จแม่"

ในบั้นปลายชีวิต ท้าววนิดา ฯ ได้ออกไปอยู่ที่บ้านนอกเมือง ตำบลหลักสี่ บางเขน ของนายสุรเทิน และ หม่อมหลวง มณีรัตน์ บุนนาค ระหว่างนี้สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ฯ ได้เสด็จ ฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนเสมอ จนกระทั่งวันที่ ๒๑

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ท้าววนิดา ฯ มีอาการป่วยด้วยโรคชรา จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้เข้ารักษาตัว ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตึกจงกลณี อยู่ในความดูแลรักษาของนายแพทย์วิศิษฏ์ สิตปรีชา นอกจากนี้แพทย์ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในวาระสุดท้าย คือ แพทย์หญิงศรีจิตรา บุนนาค และ แพทย์หญิงรำไพ ศรีพิพัฒน์

ท้าววนิดา ฯ เริ่มอ่อนเพลียด้วยอาการไข้ปอดบวมและหัวใจวาย เมื่อวันศุกร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ แพทย์ได้พยายามให้การรักษาเยียวยาอย่างสุดความสามารถจนกระทั่งวันจันทร์ ที่ ๒ มีนาคม เวลา ๐๑.๑๙ นาฬิกา ได้ถึงอนิจกรรมด้วยอาการสงบ สิริชนมายุได้ ๘๓ ปี ๒๖ วัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้

ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๔๙๓
เหรียญบรมราชาภิเษกทอง
เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้นที่ ๓

ภายหลังที่ถึงอนิจกรรมแล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานน้ำอาบศพทั้งของหลวงและของส่วนพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานน้ำอาบศพด้วย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศไม้สิบสองประกอบศพ พร้อมด้วยเครื่องประกอบเกียรติยศ ให้ตั้งศพ ณ ศาลาบัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตร ฯ พระพิธีธรรม สวดอภิธรรม ๗ คืน กับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์การศพนี้โดยตลอด นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมแก่บรรดาลูกหลานอย่างหาที่สุดมิได้

ราชินีกุล บางช้าง

คำว่า ราชินีกุล นั้น บางทีอาจมีผู้สงสัยว่า หมายความว่ากระไร ขออธิบายว่า หมายถึงสกุลฝ่ายพระอัครมเหสีของพระเจ้าแผ่นดิน

ราชินีกุลบางช้าง คือ พระญาติวงศ์ของสมเด็จพระอมรินทราบรม-ราชินี พระบรมราชชนนีของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระนิวาสสถานเดิมอยู่ (ตรงที่ทรงสร้างวัดอัมพวันเจติยาราม) ในตำบลอัมพวา แขวงอำเภอบางช้าง ซึ่งยกขึ้นเป็นเมืองสมุทรสงคราม พระญาติวงศ์มีนิวาสสถานอยู่ในภูมิลำเนานั้น จึงเรียกว่า ราชินีกุล บางช้าง

ลำดับราชินีกุลบางช้าง มี ๒ สาย คือ เชื้อวงศ์ที่สืบลงมาแต่พระชนกพระชนนีของสมเด็จพระอมรินทร์ ฯ นับเป็นราชินีกุลตรงสายหนึ่ง เชื้อวงศ์นอกจากสายตรง นับเป็นราชินีกุลสายสาขา

ราชินีกุลบางช้าง สายตรง

พระชนกของสมเด็จพระอมรินทร์ ฯ มีพระนามเดิมว่า ทอง ถึงพิราลัยเสียแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยายังเป็นราชธานี พระชนนีทรงพระนามเดิมว่า สั้น ภายหลังทรงผนวชเป็นชี มีพระชนม์มาจนถึงรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์ ฯ ทรงสถาปนาถวายพระนามในรัชกาลที่ ๔ ว่า สมเด็จพระรูปศิริโสภาคย์มหา-นาคนารี

พระโอรสธิดาของสมเด็จพระรูป ฯ มี ๑๐ องค์ ด้วยกัน คือ

๑. เจ้าคุณหญิง แวน
๒. เจ้าคุณหญิง ทองอยู่
๓. เจ้าคุณชาย โต

๔. สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี
๕. เจ้าคุณชาย แตง
๖. เจ้าคุณหญิง ชีโพ
๗. เจ้าคุณชาย พู
๘. เจ้าคุณหญิง เสม
๙. เจ้าคุณหญิง นวล
๑๐. เจ้าคุณหญิง แก้ว

ท่านทั้ง ๑๐ นับเป็นชั้นที่ ๑ ไม่มีบุตรธิดาสืบสกุลเสีย ๔ เป็นราชสกุล ๑ คงมีบุตรธิดาเป็นราชินีกุลแต่ ๕ วงศ์ คือ

วงศ์ เจ้าคุณหญิง ทองอยู่ ไม่มีนามสกุลเพราะหมดเชื้อสายเพียงชั้นที่ ๒ วงศ์ ๑

วงศ์ เจ้าคุณหญิง ชีโพ มีบุตรชื่อหงส์ ถูกพม่าจับไป เป็นอันสิ้นเชื้อสายเพียง วงศ์ ๑

ราชินีกุล สายตรง จึงคงมีแต่ ๓ วงศ์ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจนถึงปัจจุบันนี้ คือ วงศ์เจ้าคุณชาย ชูโต ใช้นามสกุล ชูโต เป็นพื้น แยกไปใช้นามสกุลว่า "สวัสดิ-ชูโต" และ "แสง-ชูโต" ก็มี

วงศ์ เจ้าคุณหญิง แก้ว คนทั้งหลายมักเรียก "เจ้าคุณบางช้าง" เพราะเมื่อมีศักดิ์เป็นราชินีกุลแล้ว คงพำนักที่นิวาสสถานเดิม ณ บางช้าง จนตลอดอายุใช้นามสกุลว่า "ณ บางช้าง" วงศ์ ๑

บรรดาราชินีกุล ซึ่งเป็นพระพี่พระน้องของสมเด็จพระอมรินทร์ฯ เมื่อรัชกาลที่ ๔ เรียกในราชการว่า "เจ้าคุณพระอัยยิกา" ถึงรัชกาลที่ ๖ ทรงบัญญัติให้เรียกว่า "เจ้าคุณพระราชพันธ์ ชั้นที่ ๑"

ลำดับ ราชินีกุลบางช้าง สายสาขา

บรรพบุรุษอันเป็นต้นวงศ์ของราชินีกุลบางช้าง เป็นพี่น้อง ๒ คน ปรากฏนามว่าท่านตาเจ้าปะขาวพลาย เป็นพี่ ท่านตาเจ้าแสน เป็นน้อง เป็นเศรษฐีอยู่ในตำบลบางช้าง ในราวสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองครองกรุงศรีอยุธยา ท่านตาเจ้าปะขาวพลายเป็นต้นวงศ์ฝ่ายพระชนก ท่านตาเจ้าแสนเป็นต้นวงศ์ฝ่ายพระชนนีของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี มีลำดับโดยสาย ดังนี้

ท่านตาเจ้าปะขาวพลาย — ท่านตาเจ้าแสน

ท่านยายเจ้าชี — ท่านยายเจ้าถี

พระชนก — พระชนนี (สมเด็จพระรูป ฯ)

สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี

เชื้อสายที่สืบวงศ์ลงมาแต่ท่านตาเจ้าปะขาวพลาย และท่านตาเจ้าแสน จึงถือเป็นราชินีกุล ในสมเด็จพระอมรินทร์ ฯ ด้วย แต่มิได้นับในทางราชการ

ท่านตาเจ้าปะขาวพลาย

ท่านยายเจ้าชี

พระชนก ——— ท่านยายเจ้ามุก (พี่สาวที่ ๓ ของพระชนก)

สมเด็จพระอมรินทร์ ฯ — ท่านขุนสนิทภิรมย์

พระบาทสมเด็จ
พระพุทธเลิศหล้านภาลัย — จางวางด้วง
(ในกรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์)

พระบาทสมเด็จ
พระจอมเกล้า ฯ — พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงวงศาธิราชสนิท — ยัง — หม่อมแย้ม
(ในกรมหลวงวงศา ฯ) — ทัด

พระบาทสมเด็จ
พระจุลจอมเกล้า ฯ — พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้า สายสนิทวงศ์ — แหว

สมเด็จพระราชบิดา — พล.อ. เจ้าพระยาวงศานุประพัทธ์ — ท้าววนิดาพิจาริณี (บาง)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว — ม.ล. บัว กิติยากร

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

ตำบลบางช้างนี้ เป็นชัยภูมิ คือภูมิพื้นที่ที่ดี ถึงแม้ไม่พูดโดยจับเรื่องราวของตัวบุคคลก็น่าจะเข้าใจได้โดยทั่วกันว่า ตำบลบางช้างเป็นที่อุดมสมบูรณ์ พืชผลของตำบลนี้มีชื่อเสียงถึงกับเรียกกันว่า สวนนอก หรือ พาหิ-รุทยาน เมื่อพูดถึงผลไม้แล้ว นอกเสียจากสวนใน คือตั้งแต่นนทบุรีขึ้นมา ผลไม้และพืชผลของตำบลสวนนอกบางช้างนี้นับเป็นที่หนึ่ง ไม่ต้องอะไร แม้แต่พริก พริกบางช้างก็เป็นพริกที่มีชื่อเสียงที่สุด ทั้งนี้เพราะดินโอชะ

เมื่อพูดถึงภูมิประเทศ จะเห็นได้ว่า บางช้าง ตลอดทั้งอาณาบริเวณใกล้เคียงไปต่อเขตราชบุรี แต่อยู่นอกเส้นทางเดินทัพข้าศึก เพราะฉะนั้น ณ ที่นี้ เมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยาเกิดยุคเข็ญจึงเป็นที่หลบภัย และเป็นที่ตั้งตัวของคนสำคัญหลายท่าน หลวงยกกระบัตรราชบุรี (พระบาทสมเด็จพระพุทธ-ยอดฟ้าฯ) ก็ได้มาใช้ที่นี้เป็นที่พัก พิจารณาเหตุการณ์จนกว่าจะได้เวลาเริ่มงานสำคัญในการกู้ชาติ สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ทรงมีพระชาติภูมิ ณ ที่ตำบลบางช้างนี้ จึงน่าคิดว่าที่อันเป็นชัยภูมิ มีดินดี ก่อให้เกิดพืชผลดี บุคคลย่อมดีดังนี้.

เสด็จฯ ดอย

จดหมายเหตุรายวันคราประทับภูพิงคราชนิเวศน์ เชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๑๓

ตั้งแต่วันจันทร์ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๓
ถึง
วันอาทิตย์ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราชเดียวกัน

ฝีพระหัตถ์ ภาพพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ด้านข้าง

ฝีพระหัตถ์ ๒๕๑๓ ฉายที่สวนหน้าพระตำหนัก

เสด็จ ฯ ดอย
จดหมายเหตุรายวัน
คราประทับภูพิงคราชนิเวศน์ เชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๑๓

วันจันทร์ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ประทับเรือบินพระที่นั่ง ซึ่งออกจากท่าอากาศยานดอนเมือง เวลา ๑๒.๒๐ น. เสวยพระกระยาหารกลางวันในเรือบิน

เวลา ๑๓.๕๐ น. เรือบินพระที่นั่งถึงสนามบินเชียงใหม่ ท่ามกลางการรับเสด็จอย่างคับคั่งของชาวเชียงใหม่ คือเจ้านายราชวงศ์เชียงใหม่ ข้าราชการทั้งทหารและพลเรือน ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ ทรงรับพระแสงราชศัสตราจากผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และทรงทักทายกับผู้มารับเสด็จทั่วกันแล้ว ก็ประทับรถยนต์พระที่นั่งขึ้นพระตำหนัก

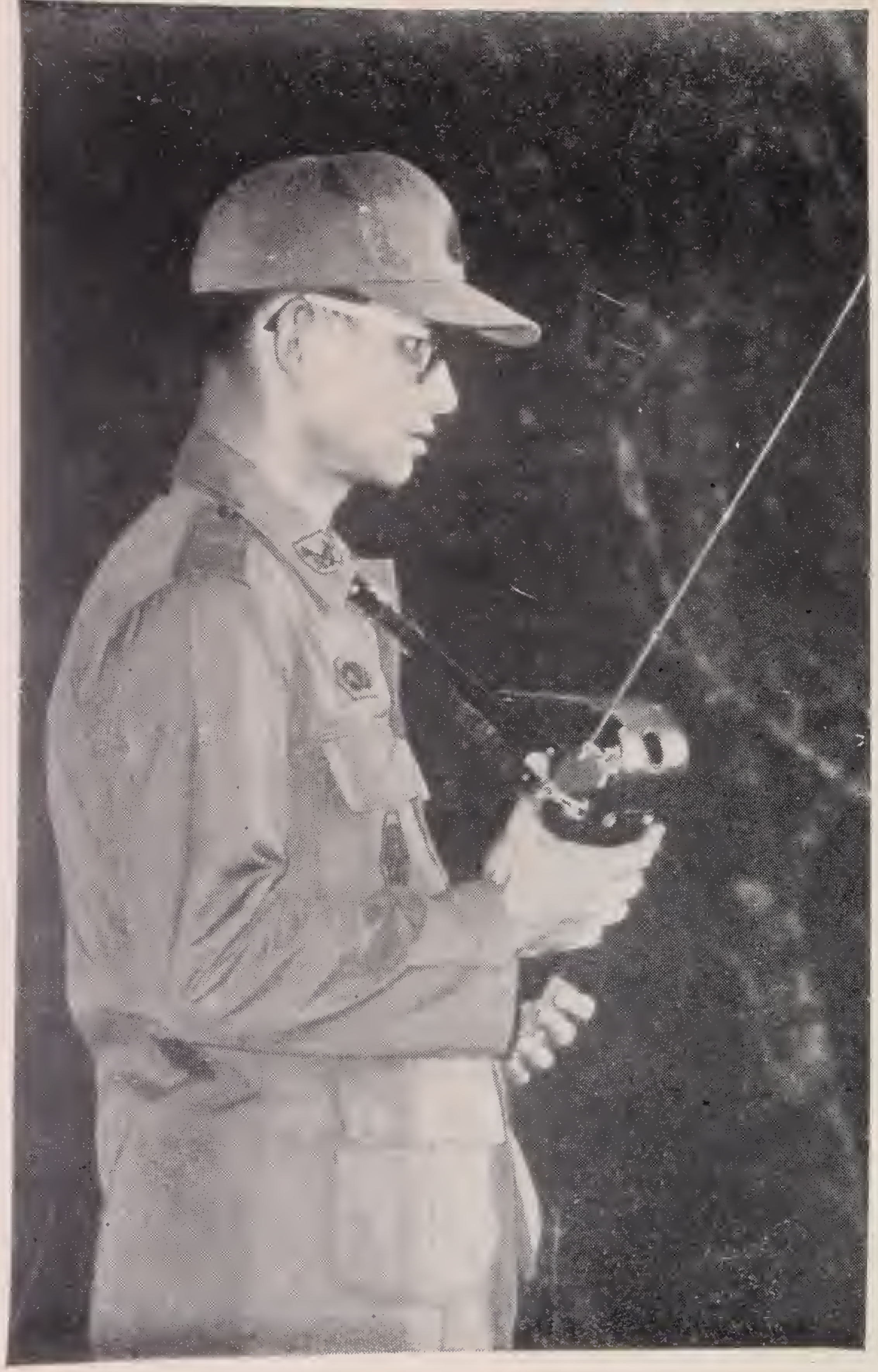
เวลา ๑๕.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ทางขึ้นมาที่พระตำหนักกำลังอยู่ในระยะขยายให้กว้าง จนกระทั่งรู้สึกว่า ออกจะกว้างเกินถนนบนภูเขาไป ต้นไม้ป่าบนเขาริมทางกำลังถูกตัดโค่นทำลายอย่างหนัก ทางยังขยายไปได้ไม่มาก ฝุ่นจึงพุ้งเกือบตลอดทางจนถึงพระตำหนัก

ตอนเย็น เสด็จทรงพระดำเนินเล่นไปที่อ่างเก็บน้ำบนเขาเหนือพระ-ตำหนัก ซึ่งทำสวนดอกไม้ไหม่งดงามมาก จากที่ประทับแห่งนั้นทอดพระเนตรเห็นดอยอินทนนท์กับภูเขาทิวเขาอื่น ๆ ได้ถนัด ราว ๑๘.๓๐ น. เสด็จ ฯ กลับที่ประทับ

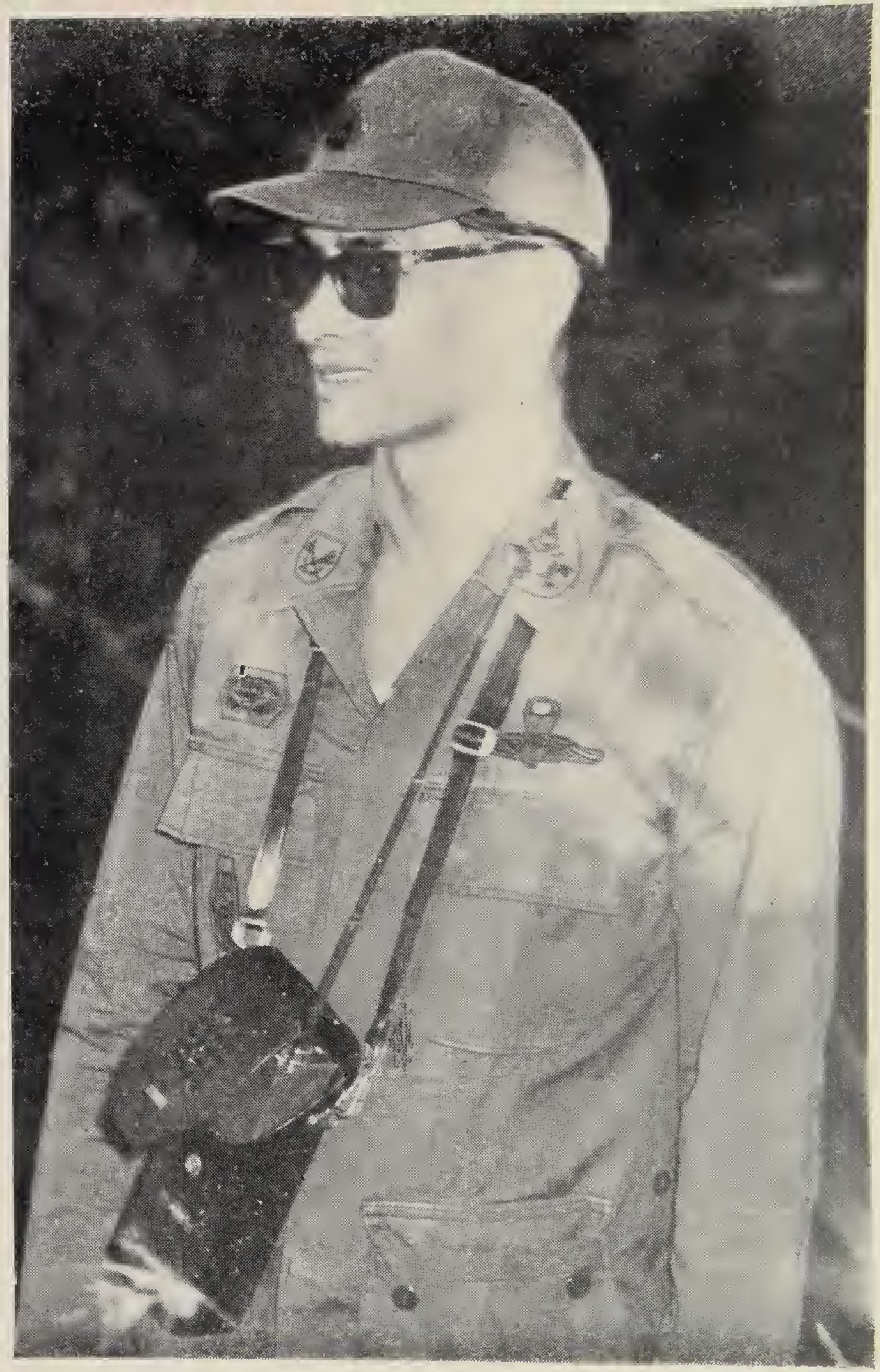
เวลา๒๐.๑๐น. เสด็จฯออกเสวยพระกระยาหารค่ำกับข้าราชบริพาร มีผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ พันตำรวจเอก นิรันดร ชัยนาม กับ ภริยา กับ พลโท สำราญ แพทยกุล แม่ทัพภาคที่ ๓ มาร่วมโต๊ะเสวย ราว ๒๓ น. เสด็จ ฯ ขึ้น.

ที่กองบัญชาการทหารอากาศ ดอนเมือง
วันเสด็จ ฯ แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ จังหวัดเชียงใหม่

ทรงรับรายงานทางวิทยุที่ดอยปุย

ที่ดอยปุย

ฉายพระรูปที่ดอยหมู

เสด็จ ฯ ดอยปุย และประทับเสวยพระกระยาหารค่ำ ณ ที่นั้น

พระราชทานผ้าห่ม เสื้อกันหนาวแก่ตำรวจ ต.ช.ด., ทหารมหาดเล็กฯ, ทหารจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมาถวายความอารักขา ณ พระตำหนักภูพิงค์ฯ

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ ทรงพระสำราญ ณ บริเวณพระตำหนักภูพิงค์ ฯ

วันอังคาร ๒๗ มกราคม ๒๕๑๓

เช้าไม่ได้เสด็จออก แต่โรงเรียนของทูลกระหม่อมเริ่มต้นตั้งแต่ ๙ ถึง ๑๒ น. และตอนบ่ายไปจนเย็น ชั้น ป. ๖ มีนักเรียน ๓ คน เรียนในห้องรับแขกเล็กของแขกเมือง อีกฟากหนึ่งของพระตำหนักเป็นชั้นทูลกระหม่อมหญิงเล็กคือชั้น ป. ๗ ใช้ห้องจีน ส่วนชั้นทูลกระหม่อมหญิงน้อย ม.ศ. ๒ ใช้ห้องเสวยของทูลกระหม่อมที่ชั้นกลาง ได้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาช่วยสามคน คือ ศาสตราจารย์ สุมนา คำทอง อาจารย์ ไพฑูรย์ ตันฆศิริ กับ อาจารย์ สมร คลื่นสุวรรณ นอกนั้นก็มีหม่อมหลวง มณีรัตน์ บุนนาค ถวายพระอักษรวิชาประวัติศาสตร์ หม่อมราชวงศ์ สุประภาดา เกษมสันต์ หม่อมราชวงศ์ ฉัตรแก้ว ดิศกุล คุณหญิงมนัสนิตย์ วณิกกุล ถวายพระอักษรภาษาอังกฤษ นายภาวาส บุนนาค ถวายพระอักษรภาษาไทย หม่อมราชวงศ์เบญจวรรณ จักรพันธุ์ สอนเลข ป. ๖ และหม่อมหลวง เพ็ญศรีวัชโรทัย ช่วยกวดเลขชั้น ป. ๕

ตอนบ่ายก่อน ๑๗ น. เสด็จออกให้ผู้แทนทหารกับตำรวจรวม ๔ เหล่า เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระราชทานถุงเขียว มีของใช้จำเป็นเช่นผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว บุหรี่ และไม้ขีดไฟกับอาหารกระป๋อง แก่ทหารมหาดเล็ก ๒๑๑ คน ทหารจังหวัด ๕๗ คน ตำรวจชายแดน ๘๐ คน ตำรวจภูธร ๕๗ คน ผู้แทนกองทหารและตำรวจรับของพระราชทานไปด้วยความปลื้มปีติ

เวลาบ่าย ๕ โมง เสด็จ ฯ ทรงรถพระที่นั่งจี๊ปไปดอยปุย เพื่อทรงพระดำเนินไปดอยหมูและดอยอื่น ๆ แถวนั้น เสวยพระกระยาหารค่ำปิ๊กนิกกลางแจ้งที่ดอยปุย อากาศเย็นมากต้องสุมไฟไว้หลายแห่ง ก่อน ๒๒ น. เสด็จฯ กลับพระตำหนัก.

ม.จ. ภีศเดช รัชนี ทรงฉายที่พระตำหนัก ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จทรงเล่นแบดมินตัน และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพร้อมจะเสด็จทรงพระดำเนิน

วันพุธ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๓

เช้าไม่ได้เสด็จ ฯ ออก กลางวันเสวยพระกระยาหารในห้องส่วนพระองค์กับ ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงทั้งสองพระองค์

เวลา ๑๖.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินโดยรถพระที่นั่งจี๊ป ซึ่งทรงขับเอง ไปยังผาแม้ว แล้วเสด็จพระราชดำเนินตามทางอันชันดิ่งระยะประมาณ ๒ ก.ม. ไปยังบ้านแม้วดอยปุย ระหว่างทางทรงแวะทอดพระเนตรแหล่งน้ำซับ ซึ่งดำริจะสร้างเขื่อนกักน้ำเอาไว้ แล้วส่งไปยังหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการเพาะปลูก มีรับสั่งให้สำรวจเพิ่มเติมโดยเฉพาะในด้านปริมาณน้ำ และการส่งน้ำ (ผลสำรวจภายหลัง โดยกรมพัฒนาที่ดิน ปรากฏว่า จะได้น้ำน้อย ไม่สมควรดำเนินการต่อไป) ที่บ้านแม้วดอยปุย ผู้ว่าราชการเชียงใหม่นำคณะกรรมการพัฒนาชาวเขาเข้าเฝ้า ฯ แล้ว พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน นำเสด็จทอดพระเนตรร้านค้าชาวเขา ซึ่งพระราชทานเงินยืมเป็นทุน ระหว่างนี้สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ เยี่ยมโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ซึ่งตำรวจชายแดนดำเนินการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรสวนของเผ่าแม้ว ซึ่งมีลิ้นจี่ และท้อเป็นพื้น นายสืบศักดิ์ นวจินดา แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แสดงการต่อกิ่งท้อถวายทอดพระเนตร โดยใช้ท้อพันธุ์ต่างประเทศ (peach) ต่อบนกิ่งท้อพื้นเมือง เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรต้นท้อซึ่งชาวเขาแม้วเลียนแบบต่อกิ่งด้วยวิธีดังกล่าวเมื่อปีกลาย และขณะนี้ก็กำลังออกผลเป็นท้อต่างประเทศขนาดใหญ่ รสหวานฉ่ำ ทรงเห็นว่าการทำสวนผลไม้เมืองหนาวเช่น ท้อ พลับ สาลี่ แอปเปิล ฯลฯ เป็นเรื่องสำคัญ

ในการแก้ปัญหาชาวเขา จึงจะพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ โดยพระราชทานเงินยืม ๒๔๐,๐๐๐ บาท แก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อใช้ในการทดลองและชดเชยค่าต้นผลไม้เมืองหนาว ซึ่งมีเอกชน คือ นายปรีชา เธียรประสิทธิ์ริเริ่มปลูกเอาไว้แล้วบนดอยปุย ต่อไป เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรสวนแห่งนี้ ซึ่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใช้บางส่วนแล้วสำหรับศึกษาวิจัยกับขยายพันธุ์ต้นผลไม้เมืองหนาว และจะขยายงานเป็นศูนย์ของโครงการเกษตรที่สูงอีกด้วย มีพระราชกระแสว่า ควรจะเริ่มขยายพันธุ์ต้นมะขี้หนู คือต้นแอปเปิ้ลป่าพื้นเมือง เพราะสามารถจะต่อกิ่งกับแอปเปิ้ลต่างประเทศได้ ดังที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ทดลองมาแล้ว

เสด็จ ฯ กลับที่ประทับก่อนค่ำ เวลา ๒๐.๐๐ น. เสด็จ ฯ ออกเสวยพระกระยาหารค่ำกับข้าราชบริพารตามปรกติ

ราว ๒๓.๐๐ น. เสด็จ ฯ ขึ้น

ครูตำรวจภูธรชายแดนที่บ้านแม้วดอยปุยนำนักเรียนรับเสด็จ ฯ

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรสวนผลไม้เมืองหนาวของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ซึ่งจะพระราชทานเงินสนับสนุน

ที่บ้านแม้วดอยปุยทอดพระเนตรนายสืบศักดิ์ นวจินดาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำลังตัดกิ่งท้อพื้นเมืองก่อนที่จะเอากิ่งพันธุ์ต่างประเทศมาต่อ

รับสั่งกับชาวบ้านแม้วดอยปุยเรื่องการเอาน้ำซับมาใช้ในทางเกษตร

ท้อต้นที่กำลังทอดพระเนตรอยู่นี้ ชาวแม้วได้ต่อกิ่งตามแบบของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อปีที่แล้ว บัดนี้กำลังออกผลขนาดใหญ่ และรสหวานฉ่ำเช่นเดียวกับลูกพืชต่างประเทศ

นายสืบศักดิ์กำลังเอากิ่งท้อพันธุ์ต่างประเทศเสียบต้นท้อพื้นเมือง

ที่บ้านแม้วดอยปุย มีรับสั่งเรื่องการนำน้ำมาสู่หมู่บ้าน

ทอดพระเนตรผักและแตงในร้าน ซึ่งพระราชทานทุนให้ชาวเขาตั้งขึ้น

วันพฤหัสบดี ๒๙ มกราคม ๒๕๑๓

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงประกอบพิธีเปิดตึกคณะแพทยศาสตร์และอาคารเจ้าราชบุตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทรงเปิดคลีนิคศูนย์วิจัยประสาทวิทยาเชียงใหม่ สาขาโรงพยาบาลสถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เวลา ๑๕.๐๐ น. เสด็จ ฯ ถึงพลับพลาพิธีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี นายกสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณบดีคณะแพทยศาสตร์ เฝ้า ฯ รับเสด็จ เมื่อเสด็จ ฯ ขึ้นพลับพลาพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล นายกสภามหาวิทยาลัยกราบบังคมทูลถวายรายงานและขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จทรงประกอบพิธีเปิดตึกคณะแพทยศาสตร์และอาคารเจ้าราชบุตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกดปุ่มเปิดแพรคลุมป้ายชื่อตึกคณะแพทยศาสตร์และอาคารเจ้าราชบุตร พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ครั้นแล้วเสด็จ ฯ ขึ้นตึกคณะแพทยศาสตร์ ทรงพระสุหร่ายและทรงเจิมแผ่นศิลาจารึกที่หน้าตึก แล้วเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรผังจำลองตึกของคณะแพทยศาสตร์ โดยมีคณบดีคณะแพทยศาสตร์กราบบังคมทูลรายละเอียด แล้วทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม

ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ ไปทรงประกอบพิธีเปิดคลีนิคศูนย์วิจัยประสาทวิทยาเชียงใหม่ สาขาโรงพยาบาลสถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ณ ถนนสายสุเทพ เสด็จฯ ถึงพลับพลาพิธีเวลา ๑๕.๒๐ น. เภสัชกรทูลเกล้า ฯ ถวายช่อดอกไม้แด่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อเสด็จ ฯ ขึ้นพลับพลาพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย อธิบดีกรมการแพทย์กราบบังคมทูลถวายรายงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตัดแพรเปิดศูนย์วิจัยประสาทวิทยา ที่ตึกอำนวยการ พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ทรงพระสุหร่ายและทรงเจิมแผ่นศิลาจารึก ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งถึงศาลาธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เวลา ๑๕.๔๕ น. ดร. สุขุม อัศเวศน์ รองอธิการบดีฝ่ายปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เฝ้า ฯ รับเสด็จ แล้วอัญเชิญเสด็จขึ้นศาลาธรรม ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม รองอธิการบดีทูลเกล้า ฯ ถวายครุยปริญญาวิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (จิตวิทยา) แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงฉลองพระองค์ครุยวิทยฐานะแล้วเสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังพลับพลาพิธี ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี นายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกรรมการสภามหาวิทยาลัย เฝ้า ฯ รับเสด็จ ศาสตราจารย์ สุมนา คำทอง ทูลเกล้า ฯ ถวายช่อดอกไม้แด่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ แล้วเสด็จ ฯ ขึ้น

พลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วประทับพระราชอาสน์ คณาจารย์เชิญปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (จิตวิทยา) และหมวกปริญญา สำหรับทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ นำกระบวนบัณฑิตเข้าเฝ้า ฯ ประจำที่ นายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่กราบบังคมทูลสดุดีพระเกียรติคุณสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ แล้วเชิญปริญญาบัตร พร้อมทั้งหมวกขึ้นทูลเกล้าฯถวาย พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์เจริญชัยมงคลคาถา ต่อจากนั้นอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กราบบังคมทูลรายงานกิจการมหาวิทยาลัยในปีการศึกษา ๒๕๑๑ จนถึงปัจจุบัน จบแล้วคณบดีคณะเกษตรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ กราบบังคมทูลเบิกผู้ได้รับปริญญาเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรตามลำดับ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์เจริญชัยมงคลคาถา ต่อจากนั้น ศาสตราจารย์ นายแพทย์ โอกาศ พลางกูร รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กราบบังคมทูลเบิกผู้ที่ได้รับรางวัลเรียนดี เข้ารับพระราชทานเหรียญรางวัลเรียนดี ผู้ที่ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรกล่าวคำปฏิญญา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท เมื่อพระราชทานพระบรมราโชวาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังศาลาธรรม เพื่อทรงเปลี่ยนฉลองพระองค์ แล้วเสด็จ ฯ ออกจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมื่อเวลา ๑๗.๔๕ น.

เวลา ๑๗.๓๐ น. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์เสด็จโดยรถยนต์ที่นั่งจากพระตำหนัก ไปรอรับเสด็จ ฯ ที่วัดพระธาตุดอยสุเทพ

ระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนินกลับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงแวะที่วัดพระธาตุดอยสุเทพ และเสด็จ ฯ ขึ้นไปยังวัดเพื่อถวายสักการะพระบรมธาตุ แล้วเสด็จ ฯ กลับถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๐๐ น.

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ประทับอยู่ต่อเพื่อทรงเวียนเทียนประทักษิณพระบรมธาตุสามรอบพร้อมด้วยผู้ตามเสด็จ แล้วจึงเสด็จฯ กลับถึงพระตำหนักก่อนสองทุ่ม

ตอนกลางคืนเสด็จออกเสวยพระกระยาหารค่ำร่วมกับข้าราชบริพารตามปรกติ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่กับภริยา นายแพทย์ สี สิริสิงห์ ซึ่งมาจากกรุงเทพ ฯ พร้อมด้วยทันตแพทย์หญิง ถาวร อนุมานราชธน จากโรงพยาบาลเชียงใหม่ร่วมโต๊ะเสวย ก่อน ๒๓.๐๐ น. เสด็จ ฯ ขึ้น

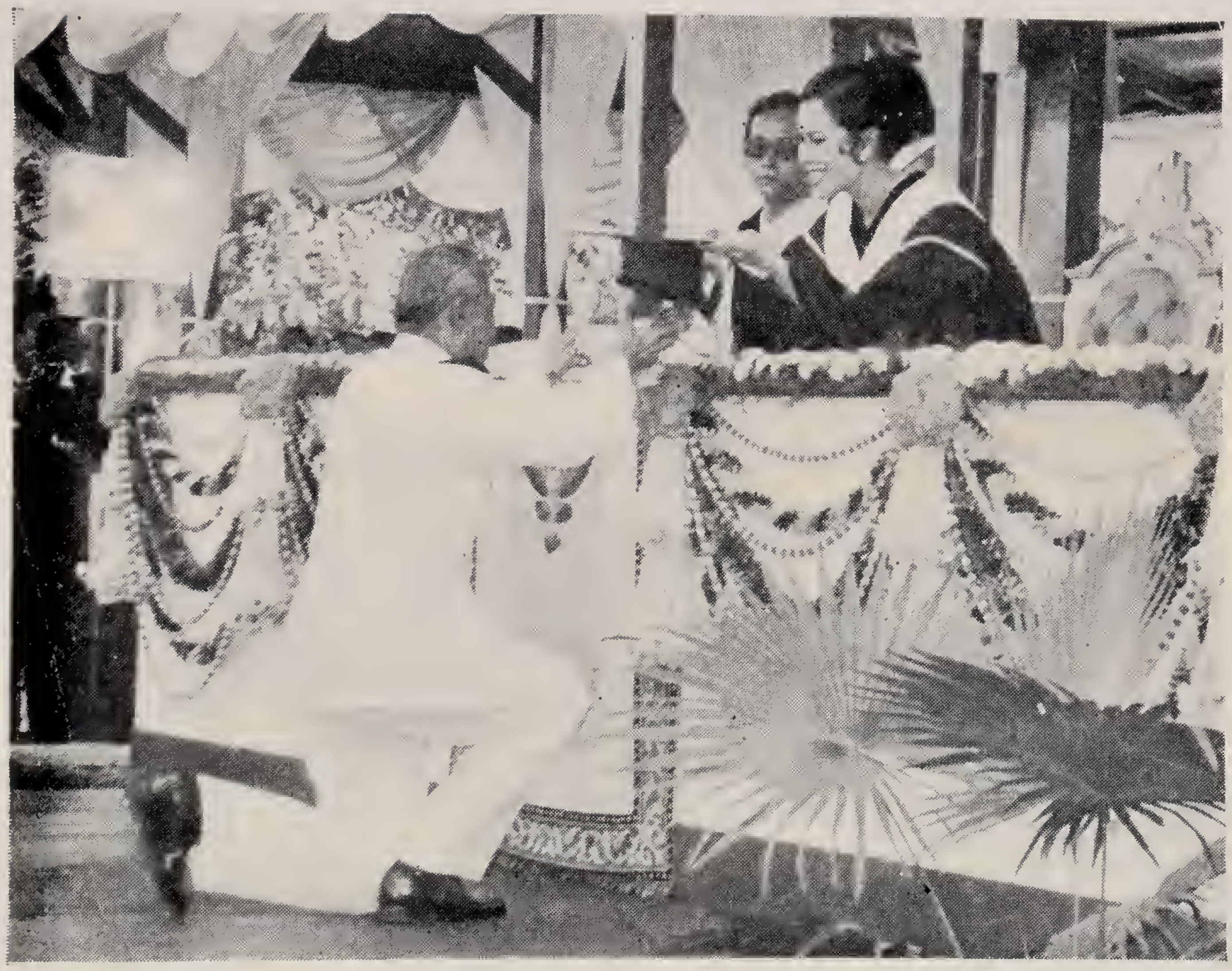
พระบรมราโชวาท
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันพฤหัสดี ๒๙ มกราคม ๒๕๑๓

ข้าพเจ้าและพระราชินี มีความยินดี ที่ได้เห็นความเจริญของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งขยายตัวไปอีกอย่างมาก ทั้งในด้านวิชาการและด้านอาคารสถานที่ และก่อนที่จะมาร่วมในพิธีมอบปริญญาครั้งนี้ ก็ได้ไปเปิดตึกคณะแพทยศาสตร์และอาคารเจ้าราชบุตร ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับเปิดศูนย์วิจัยประสาทวิทยา เชียงใหม่ ของกรมการแพทย์ แสดงว่าการศึกษาขั้นมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งการศึกษาวิจัยทางวิชาการในภูมิภาคนี้ก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง เชื่อว่าจะอำนวยประโยชน์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ข้าพเจ้าขอขอบใจสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มอบปริญญากิตติมศักดิ์ชั้นสูงสุดแก่พระราชินี และขอแสดงความชื่นชมกับบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกคน ในการที่ได้รับเกียรติและความสำเร็จในการศึกษา ก่อนที่แต่ละคนจะออกไปประกอบการงานดำเนินชีวิตต่อไป ใคร่ขอให้คิดไตร่ตรองให้เข้าใจโดยแจ้งชัดว่า การที่ศึกษาสำเร็จได้นี้ ตัวท่านเองต้องพากเพียรบากบั่นอย่างหนักยิ่งมาโดยตลอด ทั้งได้อาศัยครูอาจารย์ สถานศึกษา และปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยเหลือที่ท่านได้รับจากผู้อื่น คือประชาชนเป็นส่วนรวม เมื่อได้บากบั่นสร้างความสำเร็จในการศึกษาด้วยตนเอง

มาได้ชั้นหนึ่งแล้ว ขอให้มุ่งมั่นสร้างความสำเร็จในชีวิตต่อไป อย่าให้เสียทีที่ได้ทำความเพียรพยายามมา ในส่วนที่ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้อื่นนั้น ก็สมควรอย่างยิ่งที่จะได้ตอบแทน โดยตั้งปณิธานที่จะใช้ความรู้ความคิดความอุตสาหะ พร้อมทั้งความบริสุทธิ์ใจ ปฏิบัติการงานทุกอย่างให้บังเกิดประโยชน์และความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติและประชาชนให้มากที่สุดและดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ถ้าทุกคนกระทำได้ดังนี้ ก็จะได้ชื่อว่าได้บำเพ็ญประโยชน์ตนประโยชน์ผู้อื่นโดยสมบูรณ์ สมกับที่ได้รับความยกย่องว่าเป็นบัณฑิต

ขออวยพรให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จในชีวิต และความก้าวหน้ารุ่งเรืองในการงาน และขอให้ทุกท่านที่มาประชุมพร้อมกันในพิธีนี้ มีความสุขความสวัสดีโดยทั่วกัน.

เสด็จ ฯ พระราชทานปริญญาบัตร ฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เสด็จ ฯ พระราชทานปริญญาบัตร ฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เสด็จ ฯ ทรงประกอบพิธีเปิดตึก ฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เสด็จ ฯ พระราชทานปริญญาบัตร ฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เสด็จ ฯ ทรงประกอบพิธีเปิดคลีนิคศูนย์วิจัยประสาทวิทยาเชียงใหม่
สาขาโรงพยาบาลสถาบันประสาทวิทยา ณ ถนนสายสุเทพ

เสด็จ ฯ ทรงประกอบพิธีเปิดคลีนิคศูนย์วิจัยประสาทวิทยาเชียงใหม่
สาขาโรงพยาบาลสถาบันประสาทวิทยา ณ ถนนสายสุเทพ

เสด็จ ฯ ทรงนมัสการพระธาตุดอยสุเทพ

วันศุกร์ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๓

เวลา ๑๑.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ออกห้องรับแขกเล็กแดงขาว เพื่อให้นายแพทย์ สี สิริสิงห์ ถวายการตรวจและรักษาพระทนต์

เวลา ๑๑.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกห้องรับแขกหน้า พระราชทานน้ำสังข์ในการสมรสนายประยุทธ์ บุนนาค บุตรขุนและนางคำนวณวิจิตร กับ นางสาวนพวรรณ สันทัดยนต์ บุตรีนายวีระ และ นางบานชื่น สันทัดยนต์ บิดาทั้งสองบ่าวสาวเป็นเจ้าหน้าที่ประจำภูพิงคราชนิเวศน์

หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ไปบนเขาตรงลานแถวอ่างเก็บน้ำเหนือพระตำหนัก เพื่อทรงควบคุมนายสิบและพลทหารรักษาพระองค์ตั้งศูนย์และฝึกกองปืนเล็กยาวเอ็ม ๑๖ ซึ่งพึ่งได้มาใหม่

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถพระที่นั่งจิ๊ป ลงจากพระ-ตำหนักไปเกือบถึงทางแยกที่จะลงเชิงดอย แล้วทรงปีนขึ้นไปยังน้ำตกที่ชาวบ้านเรียกว่า 'ห้วงสวนฝ้าย' หรือที่เรียกกันว่า 'น้ำตกมณฑาธารน้อย' เสวยพระกระยาหารกลางวัน 'ข้าวห่อ' เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงเสร็จจากการทรงฝึกยิงพระแสงปืน เสด็จ ฯ มาร่วมเสวย ม.ร.ว. ดัชรีรัตน์ รัชนี ผัดดอกไม้จีนทูลเกล้า ฯ ถวายให้เสวยร้อน ๆ เวลา ๑๕.๓๐ น. เสด็จ ฯ กลับพระตำหนัก เวลา ๑๖.๓๐ น. เสด็จ ฯ พร้อม

ด้วยทูลกระหม่อมหญิงพระองค์น้อยไปยังดอยปุย แล้วทรงพระดำเนินไปตามดอยต่าง ๆ ราวสี่ดอย จนค่ำจึงเสด็จ ฯ กลับที่ประทับ

เวลาสองทุ่มเสด็จออกเสวยร่วมกับแขกและข้าราชบริพารตามปรกติ หม่อมราชวงศ์ พัชรีสาน ชุมพล และ ภริยา นายปฐม บุรณศิริ และ ภริยา หม่อมราชวงศ์ มิตรารุณ เกษมศรี กราบถวายบังคมลากลับกรุงเทพ ฯ ในวันรุ่งขึ้น

อนึ่ง อาจารย์ อังกาบ บุณยัษฐิติ มาจากกรุงเทพ ฯ วันนี้ เพื่อมาถวายวิชาเลขแก่ทูลกระหม่อมทั้งสองพระองค์ ทั้งที่วันพรุ่งนี้เป็นวันหยุดเรียน แต่ทูลกระหม่อมทั้งสองพระองค์ก็จะไม่ทรงหยุด จะทรงเรียนทั้งเช้าและบ่าย รวมทั้งวันอาทิตย์ด้วย เพราะอาจารย์อังกาบฯ จะต้องกลับกรุงเทพ ฯ ในตอนเย็นวันอาทิตย์

ทรงชิม 'ดอกไม้จีน' ผัด
ที่มณฑาธาร

ทรงพระสำราญร่วม
กับข้าราชบริพารฝ่าย
ในที่น้ำตกมณฑาธาร

เอกอัครราชทูตจีน
กำลังเฝ้าฯ ที่พระ-
ตำหนัก

พล.อ. สุรกิจ มัยลาภ เสนาธิการทหารบก นำ พล.อ. ยู. เฮาจัง ผู้บัญชาการทหารบกแห่งสาธารณรัฐจีนพร้อมด้วยคณะ ๕ คน เฝ้าฯ ในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย ณ พระตำหนักภูพิงค์ฯ

วันเสาร์ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๓

เวลา ๑๑.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯออกทรงรับพลเอก ยูเฮาจาง ผู้บัญชาการทหารบกจีนคณะชาติ และคณะ พลเอก สุรกิจ มัยราพ เสนาธิการทหารบก และเอกอัครราชทูตจีน พณ ฯ ดร. เชน ชัง ฮวน นำเฝ้าฯ

เวลา ๑๖.๓๐ น. ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ไปดอยปุยเพื่อทรงพระดำเนินขึ้นลงเขาต่าง ๆ แถวนั้น หนักไปกว่าเมื่อวันวาน สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงลื่นล้ม พระชานุเป็นแผลไปข้างหนึ่ง ผู้ตามเสด็จบางคน 'ไม่ไหว' ต้องให้ทหารช่วยฉุดขึ้นเขาไปยังดอยหมู เสด็จ ฯ กลับที่ประทับเวลา ๑๙.๑๕ น.

เวลา ๒๐ น. เศษ เสด็จออกเสวยตามปรกติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาร่วมโต๊ะเสวยสามคู่ คือ ศาสตราจารย์ บัวเรศ คำทอง อธิการบดี และภริยา นายแพทย์ ระเบียบ ฤกษ์เกษม คณบดีคณะแพทยศาสตร์ และ ภริยา อาจารย์ กระจ่าง พันธุมนาวิน รองคณบดี และ ภริยา

เมื่อเสวยเสร็จ เสด็จ ฯ ออกห้องรับแขกหน้าเพื่อทอดพระเนตรภาพยนตร์ทัศนศึกษาเรื่อง 'หนึ่งปีในชีวิตของแม้ว' ถ่ายทำที่หมู่บ้านแม้วดอยแม่โถ โดย มร. เกตเดช แห่งมหาวิทยาลัยซิดนีย์ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นายวนัช พฤกษะศรี ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชา-สงเคราะห์นำมาฉายถวายทอดพระเนตร เวลา ๒๔.๐๐ น. เสด็จ ฯ ขึ้น

วันอาทิตย์ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๒.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ออกให้นายจักร พิชัยรณรงค์สงคราม อธิบดีกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตร ในฐานะนายกสมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ นำคณะกรรมการและสมาชิกของสมาคมรวมทั้งสิ้น ๒๙ คน เข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายลูกไก่พันธุ์ตัวผู้ พันธุ์โรดไอแลนด์เรดจำนวน ๔๐ ตัว สำหรับพระราชทานชาวเขาที่หมู่บ้าน ๑๘ แห่ง ในโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขาเพื่อบำรุงพันธุ์ไก่ที่เลี้ยงกันอยู่แล้วให้ดีขึ้น

เวลา ๑๔.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ จากพระตำหนักโดยรถยนต์พระที่นั่งไปทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญ ที่บ้านหนองเจดีย์ ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และทรงเททองหล่อพระพุทธรูปประจำอำเภอ นายรง ทัศนาญชลี ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนและภริยาเฝ้าฯ รับเสด็จ เจ้านายเมืองลำพูนกับข้าราชการเฝ้าฯ พร้อมพรั่งบนพลับพลาพิธี รวมทั้งนายพ่วง สุวรรณรัฐ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมาจากกรุงเทพฯ ในวันนั้นเองด้วย

ระหว่างทางเสด็จฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หยุดรถพระที่นั่งเพื่อรับของที่ราษฎรถวายกว่าสิบครั้ง ทรงหยุดรถพระที่นั่งหน้าวัดพระธาตุหริภุญชัยเพื่อทรงจุดเทียนพระราชทานให้ปลัดจังหวัดนำเข้าไปสักการะพระธาตุ แล้วเสด็จพระราชดำเนินต่อถึงตำบลมะกอกเวลา ๑๖.๒๐ น. เมื่อ

เสด็จลงทรงกระทำพิธีแล้ว พระครูวชิรธรรมโสภณถวายพระพุทธรูปสององค์ องค์หนึ่งใหญ่เป็นพระสำริดปิดทอง สมัยเชียงแสนแบบเชียงใหม่ อีกองค์หนึ่งเล็กเป็นแก้วผลึก พระพุทธรูปทั้งสององค์นี้เป็นของโบราณ ขุดได้จากวัดหนองเจดีย์ ตำบลตากผ้า อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ก่อนเสด็จฯ กลับได้ประทับทอดพระเนตรการแสดงสองรายการ คือการเต้นรำของชาวเขาเผ่ายางแดง ๑๔ คนกับการฟ้อนแบบพื้นเมืองของสตรีกว่า ๒๐๐ คน แล้วเสด็จฯ ลงให้ราษฎรจากตำบลต่างๆ ของจังหวัดลำพูนราว ๕๐,๐๐๐ คน เฝ้าฯ พ่อค้าถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลรวม ๒๐ ราย เป็นจำนวนเงิน ๒๕,๖๐๐ บาท กับมีราษฎรถวายของ ๑๒ ราย

เวลา ๑๗.๑๕ น. เสด็จฯ กลับถึงพระตำหนักก่อน ๑๙ น. เล็กน้อย

ตอนค่ำ เสด็จออกเสวยพระกระยาหารค่ำตามปรกติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายพ่วง สุวรรณรัฐ นายวินิจ วินิจนัยภาค ผู้พิพากษาศาลเชียงใหม่และภริยา นายเจียด สุจริตกุล แพทย์หญิงศรีจิตรา บุนนาค ท่านหญิงฉัตรสุดา วงศ์ทองศรี ร่วมโต๊ะเสวย เมื่อเสวยแล้วทอดพระเนตรภาพยนตร์ เรื่อง The Royal Family ของอังกฤษ ซึ่งเอกอัครราชทูตอังกฤษ เซอร์นีล พริตฉาด ทูลเกล้าฯ ถวายให้ยืมมา ในห้องรับแขกหน้า เสด็จฯ ขึ้น ๒๓.๕๐ น.

วันจันทร์ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๕.๓๐ น. เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังดอยปุย แล้วทรงพระดำเนินจากดอยปุยลงเขาหลายลูกไปยังบ้านแม้ว ที่หมู่บ้านขุนแม่ใน อำเภอแม่ริม ซึ่งเป็นหมู่บ้านแม้วขาว มีอยู่ ๑๒ หลังคาเรือน มีแม้ว ๘๕ คน ที่หมู่บ้านนี้ เมื่อปีที่แล้ว เคยพระราชทานพ่อสุกรมาทำพันธุ์ ซึ่งบัดนี้เกิดลูกสุกรหลายตัว วันนี้พระราชทานไก่โรดไอแลนด์เรด ๖ ตัวสำหรับบำรุงพันธุ์ไก่ในหมู่บ้านเป็นส่วนรวม สมเด็จพระบรมราชินีนาถพระราชทานถุงขนมแก่เด็กทั้งหมู่บ้านซึ่งมีราว ๒๐ คน ผู้หญิงแม้วคนหนึ่งถอดแหวนเงินฝีมือสลักงดงามจากนิ้วของตน เข้ามาขอพระราชทานสวมถวายที่นิ้วพระหัตถ์ ทรงอนุญาต ทำความยินดีแก่เจ้าของแหวนมาก ครั้นแล้วทั้งสองพระองค์ก็เสด็จ ฯ ไปทอดพระเนตรต้นท้อ ๓ ต้น ซึ่งทางโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขาได้ทดลองต่อกิ่งไว้ จากหมู่บ้านขุนแม่ใน ทรงพระดำเนินลงเขาอีกหลายลูกซึ่งชันมาก ลงไปยังหมู่บ้านเย้าชื่อบ้านช่างเคี่ยน ซึ่งมีบ้าน ๑๒ หลังคาเรือน มีชาวเขา ๙๒ คน เด็ก ๓๐ คน ทางที่จะลงไปถึงหมู่บ้านนี้เป็นเขาที่ลื่นและชันดิ่ง เจ้าหน้าที่โทรทัศน์ผู้หนึ่งไปยึดที่มั่นตรงตีนดอยตรงที่ชันที่สุดก่อนถึงหมู่บ้าน คอยบันทึกภาพประหลาด ๆ ของผู้ตามเสด็จก่อนลงมาถึงหมู่บ้าน สุภาพสตรีบางคนกลิ้งลงมาเกือบตลอดทาง มีคนหนึ่งลงมาล้มป้าบอยู่หน้ากล้องโทรทัศน์พอดี เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็ถ่ายภาพพลางหัวเราะพลาง มีการร้องว่าขอบคุณที่ทำให้โทรทัศน์วันนี้มีชีวิตชีวาขึ้น ผู้ที่ถูกค้อน

ประทับให้ช่างภาพหลวงฉายพระรูป ณ ยอดปุย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงฉลองพระองค์ฝึกของทหาร และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงฉลองพระองค์กะทัดรัดสำหรับปีนเขา

อธิบดีกรมปศุสัตว์ นำคณะกรรมการสมาคมผู้เลี้ยงไก่แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เฝ้า ฯ ที่พระตำหนัก เพื่อน้อมเกล้า ฯ ถวายไก่พันธุ์ เพื่อพระราชทานชาวเขา

แห่งแรกที่เสด็จ ฯ คือ หมู่บ้านขุนแม่ในของเผ่าแม้ว
ซึ่งต้องเดินจากดอยปุยผ่านดอยหมู ฯลฯ เป็นจำนวนกว่า ๕ ลูก

ฉายวันเสด็จฯ
บ้านขุนแม่ใน

เสด็จฯ ตามทางทุรกันดารเพื่อทอดพระเนตรต้นท้อที่ต่อกิ่งไว้

พระราชทานไก่พันธุ์แก่หมู่บ้านและทรงอธิบายเรื่องการเลี้ยง

ในภาพ ชาวแม้วกำลังกราบบังคมทูลว่า "ปลวกมีมาก"
จึงทรงแนะนำให้ใช้เป็นอาหารไก่

ผู้หญิงแม้วทูลเกล้า ฯ ถวายกำไลที่ทำเอง

จากบ้านขุนแม่ใน เสด็จ ฯ ต่อไปบ้านช่างเคี่ยน

พระราชทานขนมแก่เด็กแม้ว

น.พ. ดนัย สนิทวงศ์ แพทย์ในขบวนเสด็จกำลังทำหน้าที่

มากที่สุดในวันนั้นเห็นจะเป็นชายหนุ่มผู้นี้ ที่พวกตามเสด็จช้ำใจมากที่สุดก็คือเจ้าหน้าที่ถ่ายภาพทุกคนถึงหมู่บ้านนี้ทางรถจี๊ป จึงไม่ได้ล้มลุกคลุกคลานขึ้นเขาลงเขาเป็นชั่วโมง ๆ อย่างขบวนหลวง

ที่หมู่บ้านเย้าบ้านช่างเคี่ยน สมเด็จพระบรมราชินีนาถพระราชทานถุงขนมแจกเด็กทุกคน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด ๓ ตัว แก่หัวหน้าหมู่บ้านไปทำพันธุ์ เพื่อบำรุงพันธุ์ไก่ในหมู่บ้าน พระราชทานเกลือไอโอดีนแก่หัวหน้าครอบครัวคนละถุง ทำความยินดีให้แก่เขาเป็นอันมาก เพราะเกลือเป็นของจำเป็นที่หายาก อนึ่ง พ่อสุกรสีแดงที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานมาทำพันธุ์เมื่อปีที่แล้ว ได้ประสมพันธุ์กับสุกรพื้นเมือง เกิดลูกสีแดงลายดำเป็นอันมาก วิ่งเกลื่อนกลาดอยู่ทั่วหมู่บ้าน หัวหน้าสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ห้วยแก้ว นายสังเวียน โพธิศรีวิชากรของโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา แนะนำวิธีเลี้ยงไก่ที่ถูกต้องแก่บรรดาชาวเขา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงแนะนำชาวเขาให้เลี้ยงไก่ด้วยปลวก กับพระราชทานพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่บำรุงสัตว์ห้วยแก้วว่า โครงการนี้ควรจะส่งเสริมให้ชาวเขาเลี้ยงแกะสำหรับบริโภคและใช้ขนทำเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้ เพราะแกะเป็นสัตว์ที่ทนทาน และไม่ทำลายต้นไม้อย่างแพะ กับทั้งไม่ต้องปลูกพืชพันธุ์ให้รับประทานอย่างสุกรอีกด้วย อนึ่ง ระหว่างที่ทรงเยี่ยมชาวเขาทั้งสองหมู่บ้าน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้แพทย์ในกระบวนเสด็จ ฯ ปลูกฝีตรวจโรค และแจกยาแก่ชาวเขาด้วย

ที่บ้านช่างเคี่ยน เสด็จพระราชดำเนินลงเขาไปทอดพระเนตรไร่ต้นท้อของชาวเขา ครั้นแล้วก็เสด็จ ฯ กลับโดยรถยนต์พระที่นั่งจี๊ปซึ่งทรงขับเองถึงพระตำหนักราว ๑๙ น.

ตอนกลางคืน โปรดเกล้าฯให้ผู้ที่จะกราบถวายบังคมลากลับกรุงเทพฯ ในวันรุ่งขึ้นร่วมโต๊ะเสวย คือ หม่อมหลวง ทวีสันต์ และหม่อมราชวงศ์ บุษบา ลดาวัลย์ และผู้ที่ขึ้นมาเฝ้า ฯ คือ พลโท สำราญ แพทยกุล กับแขกรับเชิญที่พึ่งมาถึง คือ หม่อมราชวงศ์ นิธิวัฒน์ เกษมศรี กับ ภริยา และนางสาววิลาวัลย์ วีรานุวัตติ์ เมื่อเสวยเสร็จ เสด็จพระราชดำเนินขึ้นเขาไปที่อ่างเก็บน้ำเพื่อทอดพระเนตรดาว ราว ๒๓ น. เสด็จ ฯ ขึ้น

ทรงฉายกับข้าราชบริพารที่ตามเสด็จ บนดอย (ปุย) หมู

วันอังคาร ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๖.๓๐ น. เสด็จ ฯ โดยรถพระที่นั่งจี๊ปไปยังดอยปุยเสด็จทรงพระดำเนินลงเขา ๖ ลูก ไปถึงเขตอำเภอแม่ริม แล้วเสด็จ ฯ กลับทางเดิมขึ้นถึงดอยปุย นับว่าหนักมาก ข้าราชบริพารบางคนไม่ได้ตามเสด็จ มีบางคนที่ตามเสด็จลงแล้วขึ้นไม่ไหว ต้องให้ตำรวจชายแดนใช้เชือกผูกเอวจูงขึ้น ท่านผู้ใหญ่บางท่านลงไปแล้วขึ้นไม่ไหวเพราะเขาชันนัก ได้ขอร้องให้ทหารหนุ่มๆ ดันขึ้น ซึ่งพอถึงยอดเขาผู้ดันหอบแฮ่ก แต่ผู้ถูกดันสบายดี ราชองครักษ์ผู้หนึ่งได้เข้าไปสัมภาษณ์ชายแม้วคนหนึ่งซึ่งเดินผ่านมากับผู้หญิงซึ่งบรรทุกของในตะกร้าบนหลังสูงท่วมศีรษะเดินไปข้างหน้าว่าเหตุใดจึงเดินตัวเปล่าให้ผู้หญิงถือของหนักเล่า ชายแม้วผู้นั้นบังเอิญเป็นแม้วพัฒนาพูดภาษาไทยเป็นก็ตอบว่าแต่งเมียมาทั้งทีจะถือของเองทำไมให้หนัก เสียเงินซื้อเขามาก็ต้องใช้ให้คุ้มค่าซิ

เวลา ๑๙.๓๐ น. เสด็จ ฯ ถึงพระตำหนัก

เวลา ๒๐.๐๐ น. เสด็จออกเสวยตามปรกติ มีผู้ร่วมโต๊ะเสวย คือ พันตำรวจเอก สำราญ อรรถกฤษณ์ รองผู้บังคับการตำรวจทางหลวง พลตำรวจตรี เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธรฝ่ายชายแดน พันตำรวจโท ไพโรจน์ บุษยะเตวิน พันตำรวจตรี มนัส ขันธทัตบำรุง ท่านหญิง ฉัตรสุดา วงศ์ทองศรี หม่อมเจ้า ภีศเดช รัชนี นางสมหญิง โปษะยานนท์

เสด็จฯ ขึ้นราว ๒๓.๐๐ น.

วันพุธ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๑.๑๒ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังบ้านดอยจอมหด อำเภอพร้าว เพื่อทรงเยี่ยมชาวเขาเผ่าลีซอ

เวลา ๑๑.๒๐ น. เสด็จ ฯ ถึงหมู่บ้านลีซอ ซึ่งมีชาวเขาอยู่ ๒๒ ครัวเรือน จำนวนคน ๑๕๕ คน เป็นนักเรียน ๓๓ คน ได้ทรงนำสุกรตัวผู้เลือด ๗๕% และไก่พันธุ์ สำหรับบำรุงพันธุ์สุกรและไก่ในหมู่บ้าน ไปพระราชทานแก่ผู้ใหญ่บ้าน และพระราชทานเกลือไอโอดีนแก่เจ้าบ้านทุกบ้าน เสื้อผ้า ผ้าสำลี แก่เด็กในหมู่บ้าน ขนมหวาน สมุด และดินสอแก่เด็กนักเรียน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯไปทอดพระเนตรสวนต้นท้อของชาวเขา ทรงแนะนำให้ใช้ข้าวฟ่างเป็นอาหารสุกร กับปลวกเป็นอาหารไก่ ระหว่างนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้แพทย์ในกระบวนเสด็จ ตรวจรักษาและแจกยาแก่ชาวบ้านที่เจ็บป่วย รวมทั้งสิ้น ๓๕ ราย ที่หมู่บ้านนั้น ทรงพบนายเอแลน เคอเซนต์ นักวิจัยทางมานุษยวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยฮาไว ซึ่งอยู่กับชาวลีซอแห่งนี้มาได้ปีหนึ่งแล้ว เพื่อทำการค้นคว้าเรื่องผลิตผลทางเกษตรของชาวเขา นายเคอเซนต์ผู้นี้แต่งกายและอยู่กินแบบชาวลีซอทั้งปวง พูดภาษาได้คล่องแคล่ว ในโอกาสที่เสด็จฯครั้งนี้ ได้เข้ารับราชการเป็นล่ามถวาย

เวลา ๑๒.๒๕ น. เสด็จ ฯ โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งขึ้นจากดอยจอมหดข้ามทิวเขาไปยังหมู่บ้านแม่สาใหม่ เวลา ๑๒.๕๖ น. เสด็จฯ ถึงหมู่บ้านแม่สาใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านแม้ว มีทั้งแม้วขาวและแม้วลาย ๓๗ ครัวเรือน มีชาวเขา ๑๑๘ คน พระราชทานเกลือไอโอดีนกับไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด

ที่โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๒ ดอยจอมหด
สมเด็จ ฯ พระราชทานขนมแก่เด็ก ๆ

รับสั่งกับชาวลีซอที่ดอยจอมหด

ผลจากการตรวจรักษาชาวบ้าน เมื่อปี ๒๕๑๒ ปรากฏว่าชาวบ้านเป็นโรคพยาธิเป็นส่วนใหญ่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เขียนวิธีป้องกันเป็นรูปภาพ เพื่อให้เข้าใจง่าย ในภาพทรงอธิบายเรื่องโทษของพยาธิ และวิธีป้องกันรักษา

หลังจากที่ทอดพระเนตรต้นท้อที่ต่อกิ่งแล้ว
ผู้ใหญ่บ้านดอยจอมหด เชิญเสด็จฯ เข้าบ้านของตน

ประทับบนที่นอนซึ่งผู้ใหญ่บ้านจัดการปูถวายเป็นพิเศษ
และเสวยเหล้าข้าวโพดที่ผู้ใหญ่บ้านกลั่นเอง

ทรงชมว่าเหล้านั้นมีรสหวานๆ ดี ผู้ใหญ่บ้านภูมิใจมากจึงทูลเกล้าฯ ถวายทั้งขวด

ที่บ้านแม่สาใหม่ แม้วสาวผู้นี้ พูดไทยได้ชัดเจน และร้องเพลงถวายเป็นภาษาแม้ว มีใจความว่าปลื้มใจมากที่เสด็จ ฯ มาเยี่ยม

แก่หมู่บ้าน พระราชทานขนมหวาน เสื้อผ้าสำลีและผ้าสำลี แก่เด็กชาวเขา ๑๕๐ คน สมุด ดินสอ แก่นักเรียน ๔๔ คน ทรงมอบยารักษาเหาและตู้ยาแก่ผู้ใหญ่บ้านไว้ใช้ต่อไป แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรสวนต้นท้อและคอกสุกรพ่อพันธุ์ที่ได้พระราชทานไว้แต่ปีก่อนซึ่งก็ได้มีลูกแล้ว วิ่งอยู่เกลื่อนกลาดในหมู่บ้าน อนึ่ง ได้รับสั่งแนะให้ผู้ใหญ่บ้านใช้ข้าวพ่างที่มีอยู่แล้วเลี้ยงสุกร เมื่อผู้ใหญ่บ้านกราบทูลว่าสุกรไม่กินข้าวพ่าง ก็ทรงหยิบข้าวพ่างพระราชทานสุกรด้วยพระองค์เอง สุกรพันธุ์ตัวนั้นก็รีบแสดงความเอร็ดอร่อยในข้าวพ่างให้ผู้ใหญ่บ้านได้เห็นทันที ผู้ใหญ่บ้านรู้สึกประหลาดใจระคนกับดีใจเป็นอย่างมาก แล้วจึงเสด็จฯ กลับมายังหมู่บ้านประทับที่เตนต์ เสวยพระกระยาหารกลางวัน "ข้าวห่อ" มีหญิงสาวแม้วขาวผู้หนึ่งพูดภาษาไทยได้ เข้ามาเฝ้าฯ สมเด็จฯ พระบรมราชินีนาถ และร้องเพลงถวาย

อนึ่ง ระหว่างที่ประทับที่หมู่บ้าน แพทย์ในกระบวนเสด็จได้กระทำการตรวจรักษาและให้ยาคนไข้ถึง ๘๒ ราย เด็กโดยมากเป็นโรคขาดอาหารและโรคตา ส่วนผู้ใหญ่เป็นโรคคอพอกกันมาก

เวลา ๑๕.๐๕ น. เสด็จ ฯ กลับโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ถึงพระตำหนักเวลา ๑๕.๑๕ น.

ตอน ๒๐ นาฬิกาเศษ เสด็จออกเสวยร่วมกับข้าราชบริพารตามปรกติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสืบศักดิ์ นวจินดา และ หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี ร่วมโต๊ะเสวยพร้อมด้วยแขกรับเชิญที่จะกลับกรุงเทพฯ ในวันรุ่งขึ้น คือ หม่อมราชวงศ์นิธิวัฒน์ เกษมศรี และภริยา นางสาววิลาวรรณ วีรานุวัตติ์ และนายเปล่งศักดิ์ ประกาศเภสัช

เสด็จฯ ขึ้นก่อน ๒๓.๐๐ น.

วันพฤหัสบดี ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๐.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ-นางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามบินเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบิน (ดาโกตา) พระที่นั่งไปยังจังหวัดน่าน

เวลา ๑๑.๔๐ น. เครื่องบินพระที่นั่งถึงสนามบินน่าน เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดกับแม่ทัพภาคที่ ๓ เฝ้า ฯ รับเสด็จ และทรงรับความเคารพจากทหารกองเกียรติยศแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยังโรงพยาบาลน่าน เสด็จ ฯ ยังตึกพิทักษ์ไทยซึ่งมีทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครผู้ได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายในเขตจังหวัดน่านเจ็บอยู่ ๑๓ คน สามรายหลังพึ่งได้รับบาดเจ็บเพราะถูกผู้ก่อการร้ายยิงที่ด่านตรวจห้วยน้ำอุ่น ถนนแพร่–น่าน ห่างจากตัวจังหวัด ๔๕ กิโลเมตร เมื่อก่อนเสด็จถึงเพียงชั่วโมงเดียว ผู้ก่อการร้ายมี ๔ คน ชาย ๓ หญิง ๑ ผู้บันทึกได้เข้าสัมภาษณ์ผู้ที่บาดเจ็บน้อยที่สุดข้างเตียงนอน เขาเล่าให้ฟังพอจะย่อได้ดังนี้ สองคนเป็นแม้วมาจักรยานยนต์ ส่วนชายกับหญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งมารถโดยสาร สงสัยว่าจะเป็นชาวเวียดนามเหนือเพราะว่าทั้งคู่พูดภาษาไทยไม่ชัด คนทั้งสี่ถูกตรวจที่ด่านแต่พอเจ้าพนักงานเผลอ คนที่เป็นหญิงก็ส่งปืนที่ซ่อนไว้ให้แก่ชายที่เป็นหัวหน้ายิงเจ้าพนักงานทันที ถูกนายเสรี ทองใบใหญ่ ปลัดอำเภอโท ตายคาที่ แล้วหญิงผู้นั้นก็หยิบปืนจากตัวปลัดเสรีฯ ช่วยผู้ชายยิงเจ้าพนักงานอื่นบาดเจ็บอีก ๓ คน เมื่อเจ้าหน้าที่ยิงต่อสู้ก็วิ่งแตกหนีไปคนละทิศละทาง หายเข้าป่าไปได้หมด เรื่องต้นลึกหนาบางเป็นอย่างไรแน่นั้นไม่ทราบ นี่เพียงแต่ฟังคำบอกเล่าของผู้ถูกยิงนอนป่วยอยู่มาเล่าต่อเท่านั้น

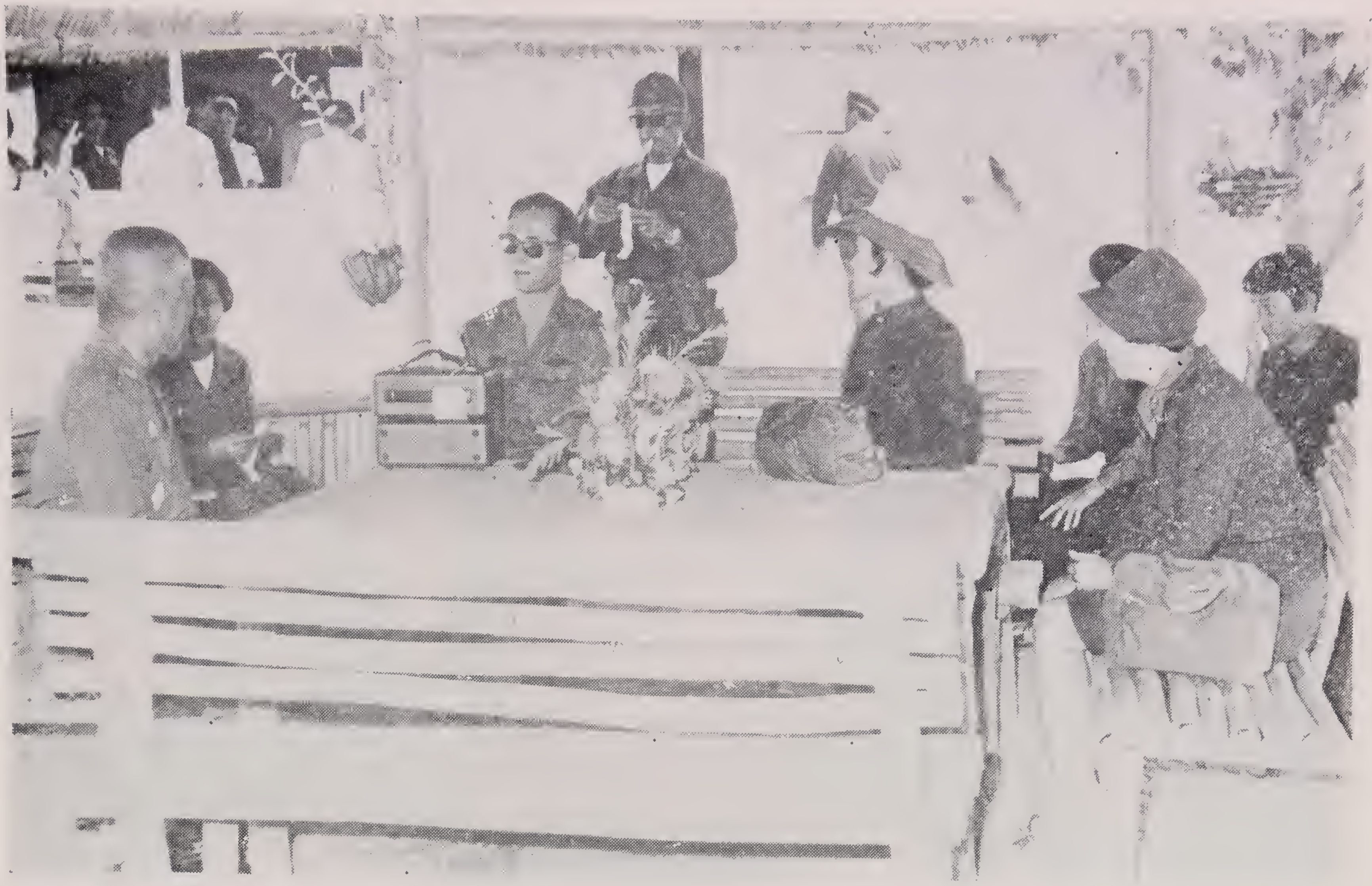
เสด็จ ฯ จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์

เสด็จ ฯ จังหวัดน่าน ไปทรงเยี่ยมทหารตำรวจที่ได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้ผู้ก่อการร้าย พระราชทานถุงของขวัญและเงิน

พระราชทานเงินส่วนพระองค์จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท
แก่นายแพทย์ผู้อำนวยการ ร.พ.
เพื่อกิจการของ ร.พ.

มีรับสั่งกับแม่ทัพภาคที่ ๓ และภรรยา ที่เชียงคำ

เสด็จ ฯ ศูนย์อพยพชาวเขาป่ากลาง อำเภอพัว พระราชทาน
เสื้อผ้าแก่เด็กชาวถิ่น ซึ่งพึ่งหนีผู้ก่อการร้ายลงมา

ชาวแม้วและเย้ามาถวายเสื้อผ้าที่ศูนย์อพยพชาวเขาป่ากลาง

พระราชทานของแก่เด็กชาวถิ่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระราชทานถุงเขียวบรรจุของใช้ที่จำเป็นกับเงิน ๕๐๐ บาท แก่ผู้ได้รับบาดเจ็บทั้ง ๑๓ คน ส่วนครอบครัวปลัดเสรี ฯ ผู้ตาย ได้รับพระราชทานเงินช่วยเหลือ ๓,๐๐๐ บาท และยังได้พระราชทานเงินอีก ๕๐,๐๐๐ บาท แก่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่าน สำหรับใช้จ่ายบำรุงผู้ป่วยในตึกพิทักษ์ไทยด้วย

ต่อจากนั้นเสด็จ ฯ ไปยังห้องยุทธการกองพันที่ ๑๐ กรมทหารม้าที่ ๒ เพื่อทรงฟังคำชี้แจงของ พ.อ. สีมา พานิกบุตร รองเสนาธิการกองทัพภาคที่ ๓ และของ พล.ต.ต. ศรีศักดิ์ ธรรมรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เกี่ยวกับผู้ก่อการร้ายในเขตจังหวัดน่าน การปราบปรามและวิธีการต่าง ๆ ที่จะปฏิบัติต่อชาวบ้านในเขตที่ถูกคุกคาม

เวลา ๑๓.๔๑ น. เสด็จ ฯ ไปยังสนามบินเพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังค่ายกองพันทหารม้าที่ ๗ กรมทหารม้าที่ ๒ ทรงเยี่ยมค่ายทหารแล้วเสวยพระกระยาหารกลางวันที่ค่ายนั้นเมื่อเวลา ๑๔.๓๐ น.

เวลา ๑๕.๒๕ น. เสด็จ ฯ จากค่ายทหาร ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังศูนย์อพยพชาวเขาที่บ้านบ่ากลาง ตำบลศิลาแดง อำเภอปัว ซึ่งมีชาวถิ่น ๑๖๗ ครอบครัว จำนวนคน ๙๘๕ คน มีแม้วต่ำ ๑๘๖ ครอบครัว จำนวนคน ๑,๑๖๔ คน[๑] มีเย้า ๗๙ ครอบครัว จำนวนคน ๓๙๒ คน และมีชาวเขาเผ่าแม้วที่อพยพมาใหม่เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๑๓ อีก ๗ ครอบครัว จำนวน ๔๗ คน ทุกครอบครัวโดยเฉพาะชาวถิ่นถูกคุกคามจากผู้ก่อการร้ายจนตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาแหล่งเดิมไม่ได้ ขนาดผู้ใหญ่บ้านของเขาถูกเชือดคอ จึงต้องอพยพมาขอความช่วยเหลือจากศูนย์แห่งนี้ เมื่อไม่นานมานี่เอง มาตัวเปล่า ไม่มีของติดตัวมาได้เลย

---

๑) คือพวกชาวเขาซึ่งอยู่ตามภูเขาที่มีระดับต่ำกว่าพวกแม้ว ฯ เย้า ฯ

พระราชทานผ้าห่ม ๑,๐๐๐ ผืน ขนมหวาน ๓๐๐ ถุง เสื้อผ้าชายหญิง ๔๔๐ ชุด กางเกง ๒๐๐ ตัว ผ้าถุง ๒๔๐ ผืน เสื้อผ้านักเรียนชายหญิง ๔๐๐ ชุดแก่พวกอพยพที่มาอยู่ใหม่

สำหรับชาวแม้วและเย้าที่อยู่มาก่อน พระราชทานเมล็ดพันธุ์ผัก ถั่วเขียวและถั่วลิสง อย่างละ ๓๐๐ ถุง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประทับที่เตนต์กลางหมู่บ้าน ทรงฟังรายงานของ พ.อ. สุดสาย หัสดินทร์ ณ อยุธยา กรรมการที่ปรึกษาชาวเขาฝ่ายทหาร และนายเลื่อน ยอดวิมล กรรมการที่ปรึกษาชาวเขาฝ่ายกรมการปกครอง ทอดพระเนตรการแสดงของพวกแม้ว ๒๕ คนสองรายการ แล้วเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรกระท่อมของพวกเย้า

เวลา ๑๗.๑๑ น. เสด็จ ฯ ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งกลับจังหวัดน่าน จากนั้นประทับเครื่องบิน (ดาโกตา) พระที่นั่งกลับจังหวัดเชียงใหม่ถึงสนามบินเชียงใหม่เวลา ๑๘.๓๐ น. ถึงพระตำหนักเวลา ๑๙.๑๕ น.

เวลา ๒๐.๓๐ น. เสด็จออกเสวยกับข้าราชบริพารตามปรกติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ พล.ต.ต. เทพ ศุภสมิต ผู้กำกับการตำรวจภูธรเขต ๕ พ.ต.อ. แม้น เพ็ญยะโชติ ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ พ.ต.ต. ชุบ สงวนศักดิ์ รองผู้กำกับชายแดนเขต ๕ พ.ต.อ. ประเนตร ฤทธิฦาชัย ผู้กำกับการค่ายนเรศวร นายศรีภูมิ สุขเนตร รองอธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข และภริยา ร่วมโต๊ะเสวย

เวลา ๒๒.๔๐ น. เสด็จฯ ขึ้น

วันศุกร์ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๒.๒๘ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ไปทอดพระเนตรสวนส้มวังน้ำค้าง ตำบลบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเสด็จ ฯ ถึงทางแยกเข้าสวนส้มทรงเปลี่ยนมาประทับรถพระที่นั่งจี๊ป ทรงขับไปตามทางเล็กอีกราว ๑๘ กิโลเมตร ถึงสวนส้มเมื่อเวลา ๑๔.๒๐ น. สวนส้มแห่งนี้เป็นของนายพันธุ์เลิศ บูรณศิลปิน ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกและริเริ่มทำสวนส้มขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันมีที่ดินถึง ๕๐๐ ไร่ แต่มีต้นส้มปลูกอยู่เพียง ๓๐๐ ไร่ มีส้มชนิดต่าง ๆ กว่า ๓๐ ชนิด ในเวลานี้ซึ่งเป็นหน้าส้ม มีส้มออกจำหน่ายวันละ ๖ ตัน จำหน่ายส่งไปยังที่ต่าง ๆ คือกรุงเทพ ฯ ยะลา ตลอดจนถึงปีนัง ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน 'ข้าวห่อ' ที่กระท่อมบนเนินเขาในบริเวณไร่ส้ม แล้วนายพันธุ์เลิศ ฯ ก็นำเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรส้มพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งกำลังออกผล ทอดพระเนตรโรงงานคัดผลส้ม ซึ่งใช้เครื่องจักรที่นายพันธุ์เลิศ ฯ คิดและประดิษฐ์ขึ้นเอง เครื่องคัดผลส้มนี้ วันหนึ่ง ๆ จะคัดส้มได้ถึง ๑๐,๐๐๐ ผล แล้วเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงชำต้นส้ม นายพันธุ์เลิศ ฯ แสดงวิธีต่อกิ่งส้มซึ่งต่อได้รวดเร็วมาก วันหนึ่งคนงานคนหนึ่งต่อได้ถึง ๒๐๐ ต้น

เวลา ๑๖.๔๕ น. เสด็จ ฯ กลับจากสวนส้ม ๑๗.๓๕ น. ทรงเปลี่ยนรถพระที่นั่งที่ปากทางแยกเข้าสวนส้ม แล้วเสด็จ ฯ ยังตัวจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทรงเยี่ยมสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ของกรมปศุสัตว์

เวลา ๑๘.๐๐ น. เสด็จ ฯ ถึงสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ นายจักรพิชัยรณรงค์สงคราม อธิบดีกรมปศุสัตว์เบิกนายสังเวียน โพธิ์ศรี หัวหน้าสถานี ฯ และชาวเยอรมันซึ่งทำงานในโครงการโคนม ไทย–เยอรมัน ๕ คนเฝ้า ฯ นอกจากนั้น มีกลุ่มผู้เลี้ยงไก่และกลุ่มผู้เลี้ยงโคเฝ้า ฯ และถวายของมีไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด สำหรับพระราชทานแก่ชาวเขาเพื่อแพร่พันธุ์เป็นต้น เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรการตัดและสับข้าวโพดอ่อนในไร่ด้วยเครื่องจักร เพื่อใช้เป็นอาหารโค เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรการทดลองเกี่ยวกับอาหารโค ห้องวิเคราะห์อาหารสัตว์ และสถานีผสมเทียม นายทศพร สุทธิคำ หัวหน้าสถานีผสมเทียมกลาง กราบบังคมทูลรายงาน ทอดพระเนตรเครื่องจักรสำหรับทำนมให้บริสุทธิ์ หลังจากนั้นทางสถานีถวายเครื่องว่าง ซึ่งประกอบขึ้นด้วยผลิตผลของสถานี

เสด็จ ฯ จากสถานี ฯ เวลา ๑๙.๐๐ น. ถึงพระตำหนักเวลา ๑๙.๔๕ น.

เวลา ๒๐.๒๐ น. เสด็จออกเสวยตามปรกติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ศาสตราจารย์ Peter Konstadler Ph. D. กับภริยา ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพวกลัวะที่บ่าแป อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน นายแพทย์สิทธิ์ เตชะกำพุช กับภริยา (ทันตแพทย์หญิงเพชรา เตชะกำพุช) ทันตแพทย์หญิง วารุณี ราชากร และนายศรีภูมิ สุขเนตร ร่วมโต๊ะเสวย

เสด็จ ฯ ขึ้นราว ๒๓.๐๐ น.

เสด็จฯ สวนส้ม ที่วังน้ำค้าง
รับสั่งกับนายพันธุ์เลิศ บูรณศิลปิ่น คนที่สองจากซ้าย เจ้าของสวน

ในโรงคัดส้มของนายพันธุ์เลิศ

ทรงเก็บส้มจีนที่สวนพันธุ์เลิศ

ทรงพระสำราญกับทูลกระหม่อมน้อย และทูลกระหม่อมเล็ก ในสวนส้ม

ที่สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ นายจักร พิชัยรณรงค์สงคราม
อธิบดีกรมปศุสัตว์ นำกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ทูนเกล้าฯ ถวายไก่พันธุ์
เพื่อพระราชทานชาวเขา

เจ้าหน้าที่โครงการโคนม ไทย–เยอรมัน กราบบังคมทูล
ถึงเรื่องการทดสอบการย่อยของอาหารโดยใช้แกะ

วันเสาร์ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๐.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามเฮลิคอปเตอร์ ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จ ฯ ไปยังอำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย เวลา ๑๒.๑๐ น. เสด็จ ฯ ถึงอำเภอเชียงคำ นายประสิทธิ์ สงวนน้อย ผู้ว่าราชการจังหวัด กับภริยา พล. ท. สำราญ แพทยกุล แม่ทัพภาคที่๓ กับภริยา พ.ท. วีรยุทธ พงศ์มี ผู้กำกับการค่ายเชียงคำ และข้าราชการในอำเภอเชียงคำเฝ้า ฯ รับเสด็จ ฯ เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับรถพระที่นั่งจี๊ป เสด็จ ฯ ไปยังค่ายเชียงคำ แม่ทัพภาคที่ ๓ นำเสด็จ ฯ เข้าสู่ห้องประชุม แล้วเบิกตัว พ.ท. วีรยุทธ พงศ์มี ผู้กำกับการค่าย พ.ต. ทนง ตะพานแก้ว นายทหารฝ่ายยุทธการและการศึก ร.อ. สุภัค ไม่โรยรส นายทหารการข่าวเฝ้า ฯ กราบบังคมทูลรายงานการปฏิบัติการของค่ายโดยละเอียด ค่ายเชียงคำนี้ตั้งอยู่ในเขตติดต่อกับประเทศลาว ภูมิประเทศเป็นป่าเขา มีผู้ก่อการร้ายซุ่มซ่อนอยู่หลายจุด และได้ปะทะกับกำลังทหารของค่ายนี้เสมอ และสุดท้ายผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ถวายรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ในจังหวัดเชียงราย และแผนการอพยพชาวเขาที่ได้กระทำแล้ว และที่กำลังเตรียมการจะกระทำต่อไป ให้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

เวลา ๑๔.๓๕ น. เสด็จ ฯ จากค่ายเชียงคำโดยรถพระที่นั่งจี๊ปไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ไปยังที่ที่ชาวเขาเผ่าเย้าอพยพจากเขาลงมาอยู่

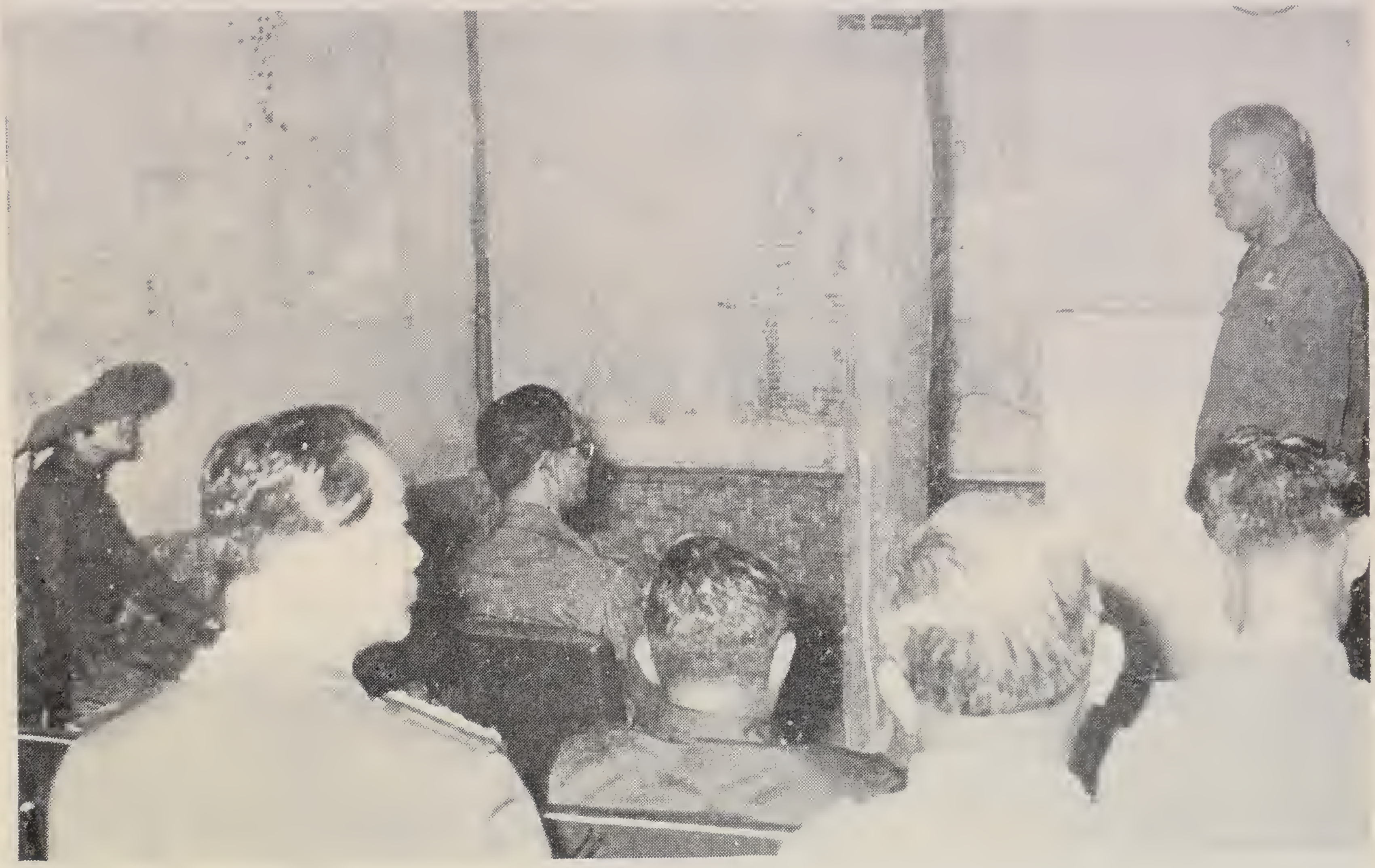
ในความคุ้มครองของจังหวัด เพราะถูกผู้ก่อการร้ายคุกคามจนทนอยู่ในที่เดิมไม่ได้ ที่ที่อพยพมาอยู่ใหม่นี้เรียกว่า 'บ้านใหม่ร่มเย็น' หมู่ที่ ๑๓ ตำบลเจดีย์คำ อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย มีชาวเขา ๒๕๐ ครอบครัว จำนวนคน ๑,๒๐๐ คน และมีเด็กนักเรียนอีก ๒๖๐ คน

เมื่อตำรวจชายแดนและอาสาสมัครรักษาหมู่บ้านชาวเขาเข้าเฝ้า ฯ แล้ว เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรที่คอกสุกร ซึ่งมีพ่อสุกรที่พระราชทานให้ไปผสมบำรุงพันธุ์ตั้งแต่ปีที่แล้ว ทอดพระเนตรบ่อปลานิล และทอดพระเนตรไร่ผักของชาวเย้าด้วย

หลังจากนั้น เสด็จ ฯ ไปยังเตนต์ พระราชทานยา และไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด แก่หมู่บ้าน เกลือไอโอดีนแก่พ่อบ้านทุกบ้าน สมุดดินสอแก่นักเรียนทั้ง ๒๖๐ คน เสื้อผ้า ขนม และเสื้อผ้าสำลีแก่เด็กทั้งหมู่บ้าน เสร็จแล้วประทับทอดพระเนตรพิธีรับพระขวัญของของชาวเย้า ๔ คน (ซึ่งเก็บดอกคูนป่าใส่ถาด เต้นไปมาตามจังหวะดนตรี) นอกจากชาวเขาในหมู่บ้านใหม่ร่มเย็นแล้ว ยังมีชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาเฝ้า ฯ ด้วยประมาณ ๕,๐๐๐ คน

ในการเสด็จ ฯ ครั้งนี้ นายแพทย์ ในกระบวนเสด็จ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตรวจรักษาและให้ยาแก่ผู้เจ็บป่วย ได้ตรวจรักษาชาวบ้านประมาณ ๑๐๐ เศษ ชาวเขา ๔๐ เศษ รวมทั้งสิ้น ๒๑๓ ราย ส่วนมากป่วยเป็นโรคคอพอก โรคขาดอาหาร โรคพยาธิ และวัณโรค

เสด็จ ฯ กลับจากอำเภอเชียงคำโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๖.๑๕ น. ถึงสนามเฮลิคอปเตอร์ภูพิงค์ ฯ เวลา ๑๗.๓๐ น. เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งถึงพระตำหนักเวลา ๑๗.๔๐ น.

เสด็จ ฯ เยี่ยมทหารที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย
ประทับฟังการกล่าวสรุปของแม่ทัพภาคที่ ๓

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรไร่ของชาวเย้าที่บ้านใหม่ร่มเย็น

เสด็จ ฯ เยี่ยมร้านค้าของชาวเขาที่บ้านใหม่ร่มเย็น ซึ่งพระราชทานทุนให้ตั้งขึ้น

เวลา ๒๐.๒๐ น. เสด็จออกเสวยพระกระยาหารค่ำตามปรกติ ผู้ร่วมโต๊ะเสวยในคืนนี้มี นายแพทย์ สี สิริสิงห์ และคุณหญิง นายแพทย์ สิทธิ์ เตชะกำพุช และทันตแพทย์หญิง เพชรา เตชะกำพุช ภริยา ทันตแพทย์หญิง วารุณี ราชากร และ ดร. สุมินทร์ สมุทรคุปต์ ผู้ประสานงานทางด้านเชียงใหม่ของโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา

เสด็จฯ ขึ้นเวลา ๒๓.๓๐ น.

วันอาทิตย์ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๑.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามเฮลิคอปเตอร์ ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๒.๐๕ น. เสด็จ ฯ ถึงหมู่บ้านมูเซอ ดอยบ่าคา หมู่ที่ ๑๑ ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง หมู่บ้านนี้มีชาวมูเซอดำอาศัยอยู่ ๖๓ หลังคาเรือน จำนวนคน ๗๖๘ คน เป็นเด็ก ๔๓๔ คน มีโรงเรียนหนึ่งโรงเรียน ชื่ออาโอยามา ซึ่งสมเด็จพระราชชนนี ฯ ทรงพระกรุณาโปรดให้สร้างขึ้นด้วยเงินที่บริษัท อาโอยามา ถวาย มีครูเป็นตำรวจชายแดน และมีนักเรียน ๖๔ คน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทาน สมุด ดินสอ และขนมหวานแก่นักเรียนทุกคน พระราชทานเสื้อผ้า ขนม เสื้อผ้าสำลีแก่เด็ก พระราชทานยาและไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด สำหรับบำรุงพันธุ์แก่หมู่บ้านและพระราชทานเกลือไอโอดีนแก่พ่อบ้านทุกบ้าน

นายสังเวียน โพธิ์ศรี แนะนำวิธีเลี้ยงไก่ด้วยการให้อาหารที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน เช่น ข้าวเปลือก ปลวก และต้นหญ้าอ่อน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นายแพทย์ในกระบวนเสด็จ คือ นายแพทย์ ดนัย สนิทวงศ์ ณ อยุธยา กับ แพทย์หญิง ศรีจิตรา บุนนาค ตรวจรักษาคนไข้ มีคนไข้มารับการตรวจประมาณ ๒๐๐ คน ส่วนมากป่วยเป็นโรคพยาธิปากขอ โรคคอพอก และโรคทางเดินอาหาร

ชาวบ้านมูเซอดอยบ่าคาอัตคัดขาดแคลน จึงยากจน เสื้อผ้าขาดรุ่งริ่ง และป่วยเจ็บกันมาก เกือบทุกคนมีฟันดำ เพราะเคี้ยวเมี่ยงกับหมากแห้ง

เฮลิคอปเตอร์ตำรวจ เป็นราชพาหนะกำลังลง ณ ที่อันเปล่าเปลี่ยว
และกันดาร กลุ่มขาว ๆ ที่แผ่กระจายอยู่นั้นคือฝุ่น

ที่ดอยป่าคา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานไก่พันธุ์แก่ชาวบ้าน
ส่วนสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
พระราชทานสมุดดินสอแก่เด็กนักเรียน

พระราชทานขนมแก่ชาวมูเซอดำ

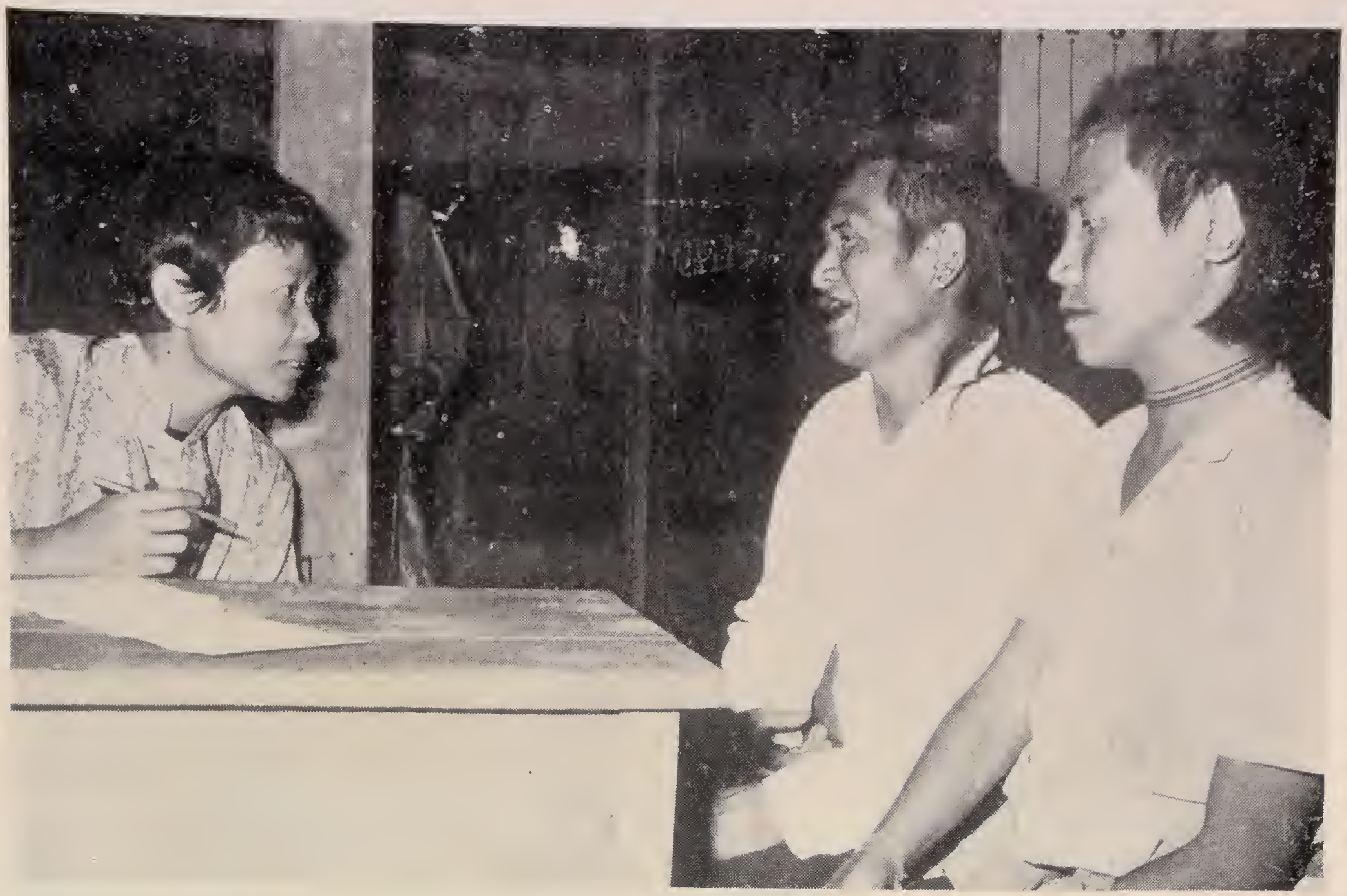
ทรงอธิบาย
วิธีเลี้ยงไก่
แก่ผู้ใหญ่บ้าน

สองพระองค์ประทับยืนทอดพระเนตรระบำของมูเซอดำ หน้าโรงเรียน อาโอยามา ซึ่งดำเนินการโดยตำรวจภูธรชายแดน

ยูนิเซ้กส์ ชาวมูเซอร์ดำ แม่อุ้มลูกชาย

แพทย์หญิง ศรีจิตรา บุนนาค ตรวจรักษา

ที่บ้านแก่รามัน ทอดพระเนตรครกตำข้าว
ขับด้วยกระแสร์น้ำของลำธาร ซึ่งชาวเย้าภูมิใจมาก

ชนิดหนึ่งอยู่ตลอดเวลา การที่ในโลกปัจจุบันเห็นว่า 'ยุนิเซ็กส์' ทันสมัยที่สุด จนหนุ่มสาวเกือบทั่วโลกต้องรีบเอาอย่าง คือผู้ชายไว้ผมยาวหรือสั้นเท่าของผู้หญิง แต่งกายด้วยสีประหลาด ๆ เช่นสีชมพู หรือสีที่แปร๊ดๆ เป็นลายเป็นดอกหรือที่เป็นผ้าลูกไม้โปร่งอย่างที่ผู้หญิงชอบสวม ส่วนผู้หญิงก็แต่งกายแบบเดียวกับผู้ชาย จนดูผาด ๆ ไม่ทราบว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายนั้น เขาคงจะไม่ทราบว่า พวกชาวเขาเผ่ามูเซอร์ดำก็ทันสมัยแบบ 'ยุนิเซ็กส์' มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ฟันของทั้ง ๒ เพศก็ดำเหมือน ผมก็ยาวเท่ากัน โกนให้เถิกตรงเหนือหน้าผากเช่นเดียวกัน สวมเสื้อและกางเกงมีเครื่องประดับแต่งเหมือนกันไม่มีผิด ที่จะทราบได้ว่าคนนี้เป็นผู้หญิงก็โดยที่เขาเปิดอกให้ลูกกินนมกลางแจ้งเท่านั้น ถ้าพวกโก้ ๆ สมัยใหม่เจี๊ยบ ได้มาเห็นพวกมูเซอร์เข้าคงจะงงไปทีเดียว เพราะสิ่งที่เขาเอาอย่างตะวันตกมาเต็มประตู เพราะคิดว่าเป็นสมัยใหม่สุดยอดนั้น พวกมูเซอร์ดำทำมากี่ร้อยปีแล้วก็แทบจะไม่มีใครทราบ ทำให้นึกถึงกลอนแปดของ น.ม.ส. ที่ว่า

'อะไรใหม่มิใช่ความจริงแน่
ความจริงแท้เกิดใหม่เกิดได้หรือ
อะไรใหม่ไม่จริงทุกสิ่งคือ
อะไรจริงใช่ชื่อว่าใหม่เอย ฯ'

ก่อนเสด็จ ฯ กลับ ชาวมูเซอดำได้เต้นรำพื้นเมืองถวายทอดพระเนตร มีคนแสดงเป็นชาย ๑๐ หญิง ๒ กับมีดนตรีเป็นเครื่องเป่าอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า 'ยอเมาะ'

เวลา ๑๓.๐๕ น. ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จ ฯ ไปยังหมู่บ้านเย้า ชื่อว่า 'แก่ลามัน' อยู่หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง เวลา

๑๓.๑๕ น. เสด็จ ฯ ถึงหมู่บ้านนี้ ซึ่งมีชาวเย้าอาศัยอยู่ ๔๕ หลังคาเรือน จำนวนคน ๓๖๗ คน มีโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์หนึ่งโรงเรียน มีตำรวจชายแดนเป็นครู และมีนักเรียน ๓๒ คน พระราชทานสมุดดินสอ และขนมหวานแก่นักเรียน เสื้อผ้า ขนม และเสื้อผ้าสำลี แก่เด็ก ยาและไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด สำหรับบำรุงพันธุ์แก่หมู่บ้าน เกลือไอโอดีน แก่พ่อบ้านทุกคน

ชาวบ้านแห่งนี้ปลูกข้าวในไร่ใกล้หมู่บ้าน แต่ปลูกต้นท้อ มันฝรั่ง และพืชอย่างอื่น เรียกว่าดอยอ่างขาง ซึ่งต้องเดินจากหมู่บ้านขึ้นไปถึงสองชั่วโมง

ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน "ข้าวห่อ" ในป่าริมธารใกล้หมู่บ้าน ตามทางได้ทอดพระเนตรเครื่องตำข้าวใช้กระแสน้ำในลำธาร ซึ่งผู้ใหญ่บ้านคิดทำขึ้น ก่อนเสด็จ ฯ กลับ นายลามัน แซ่ผ่าน ผู้ใหญ่บ้านชาวเย้าทูลเกล้า ฯ ถวายกำไลหยกประจำตระกูลของเขาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นเครื่องป้องกันพระองค์ กับย่ามปักฝีมือชาวเย้าไว้เป็นที่ระลึก

เวลา ๑๔.๕๐ น. ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเสด็จ ฯ ไปยังหมู่บ้านมูเซอแดง ห้วยผักไผ่ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง เวลา ๑๕.๐๕ น. เสด็จ ฯ ถึงหมู่บ้าน หมู่บ้านนี้เมื่อแรกมีชาวมูเซอแดงกว่าร้อยหลังคาเรือน จำนวนคน ๗๒๐ คนอาศัยอยู่ ต่างก็มีความอุดมสมบูรณ์ตามมาตรฐานของชาวเขา ปลูกข้าวปลูกผักได้ผลดี เห็นได้ชัดที่ชาวบ้านแต่งตัวสะอาดงดงาม มีเครื่องเงินตกแต่งประดับประดามากทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีโรงเรียนมหาราช ๖ โรงเรียนหนึ่ง มีครูเป็นตำรวจชายแดน และมีนักเรียน ๕๖ คน แต่ในสัปดาห์ที่แล้วมานี้เอง ชาวมูเซอแดงเกิดทะเลาะกันเอง บางครอบครัวจึงอพยพย้ายขึ้นเขาไปตั้งหมู่บ้านใหม่อยู่ที่บนเขาหลังบ่อน้ำมัน ชื่อว่า 'แม่นาวาง' ในหมู่บ้านนี้จึงมีชาวเขามูเซอแดงเหลืออยู่เพียง ๕๗ ครอบ-

ครัว จำนวนคนเพียง ๓๒๐ คนเท่านั้น และยังกล่าวว่าเมื่อได้เฝ้าแล้วก็จะย้ายไปเสียอีกหลายครอบครัว พระราชทานสมุดดินสอ และขนมหวานแก่นักเรียน เสื้อผ้า ขนม และเสื้อผ้าสำลี แก่เด็กชาวบ้านใกล้เคียง ๑๕๐ คน พระราชทานยาและไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด สำหรับบำรุงพันธุ์ แก่หมู่บ้าน และพระราชทานเกลือไอโอดีนแก่พ่อบ้านทุกคน มีชาวมูเซอดำจากดอยแหลมซึ่งอยู่ขึ้นไปทางเหนืออีก ๖ กิโลเมตร รวม ๓๐ คน มาเฝ้า ฯ ก็พระราชทานสิ่งของทั่วกัน นอกจากนั้นก็มีชาวไทยใหญ่และชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงมาเฝ้า ฯ รับเสด็จด้วยอีกราว ๑,๐๐๐ คน มีใครผู้หนึ่งไปถามหญิงไทยใหญ่ที่มารับเสด็จว่าเป็นพม่าหรือ หญิงผู้นั้นโกรธหน้างอทันที สะบัดสะบิ้งตอบว่าไม่ใช่ ฉันเป็นเงี้ยว เป็นคนไทยเหมือนกับท่านเหมือนกัน สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงได้ยินเข้าพอดี ก็รับสั่งว่า ถูกแล้ว ไทยใหญ่กับไทยน้อยต่างก็เป็นคนไทยด้วยกัน หญิงคนนั้นยิ้มออกทันทีเข้ามากราบพระบาท แล้วยังขอพระบรมราชานุญาตนำพวกพ้องเข้ามาเฝ้า ฯ อีกหลายคน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ฉายพระรูปร่วมกับหญิงไทยใหญ่กลุ่มนี้

เวลา ๑๖.๒๕ น. ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จ ฯ กลับภูพิงคราชนิเวศน์ เสด็จ ฯ ถึงสนามเฮลิคอปเตอร์แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งถึงพระตำหนักก่อนค่ำ

เสด็จ ฯ ออกเสวยพระกระยาหารค่ำพร้อมด้วยข้าราชบริพาร เวลา ๒๐.๒๕ น. มีผู้นั่งโต๊ะเสวยคือ ศาสตราจารย์เทียม คมกฤช กับภริยา อาจารย์ประวีณ บุญศรี ดร. วัฒนา เสถียรสวัสดิ์ อาจารย์บรรเจิด บุญซื่อ เจ้าหน้าที่โครงการเกษตรที่สูง ซึ่งร่วมงานอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา นายพันธุ์เลิศ บูรณศิลปิน กับภริยา (นางเดือนฉาย บูรณศิลปิน)

เสด็จ ฯ ขึ้นเวลา ๒๒.๕๐ น.

วันจันทร์ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓

เวลา ๙.๐๐ น. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พล. อ. หม่อมเจ้ากาฬวรรณดิศ ดิศกุล สมุหราชองครักษ์ เสด็จแทนพระองค์ไปทรงเปิดการอบรมวิชาการเกษตร ในโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขาจัดให้มีขึ้นที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีผู้เข้ารับการอบรมเป็นตำรวจชายแดนที่เป็นครูโรงเรียนชาวเขา ๑๖ คน เป็นชาวเขาที่พูดภาษาไทยได้ ๑๘ คน ผู้แทนพระองค์ เสด็จถึงสถานที่อบรมแล้ว มีดำรัสเปิดงาน เสร็จพิธีแล้วเสด็จกลับ

เวลา ๑๐.๓๐ น. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมราชวงศ์เบญจวรรณ จักรพันธุ์ นำคณะแพทย์ มีนายแพทย์ดนัย สนิทวงศ์ ณ อยุธยา นายแพทย์ปราโมทย์ โสภาคย์ และพยาบาลอาสาสมัคร ๓ คน ไปตรวจรักษาโรค พร้อมทั้งแจกของพระราชทานแก่ราษฎรที่บ้านแม่ฮะ ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง ที่บ้านแม่ฮะนี้มีราษฎรอาศัยอยู่ประมาณ ๒๐๐ ครอบครัว มีนักเรียนชาย ๑๒๑ คน นักเรียนหญิง ๘๕ คน หน่วยแพทย์ทำการตรวจรักษาและให้ยาแก่คนไข้ ๒๕๐ คน และแจกยาตำราหลวง ๕๐ กล่องแก่ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน คนไข้ส่วนใหญ่เป็นโรคคอพอก โลหิตจาง ขาดอาหาร และวัณโรค หน่วยแจกของพระราชทานได้มอบผ้าห่มแก่หัวหน้าครอบครัว และเกลือไอโอดีน ๕๐ ถุง นักเรียนชาย ได้รับแจกเสื้อ กางเกง เข็มขัด สมุด ดินสอ และขนม นักเรียนหญิงได้รับแจก เสื้อ ผ้านุ่ง เข็มขัด สมุด ดินสอ และขนม เด็กอื่นๆ ได้รับแจกขนมและนมผง มีคุณหญิงวิยฎา กฤดากร ณ อยุธยา ร่วมไปกับคณะแจกของพระราชทานด้วย

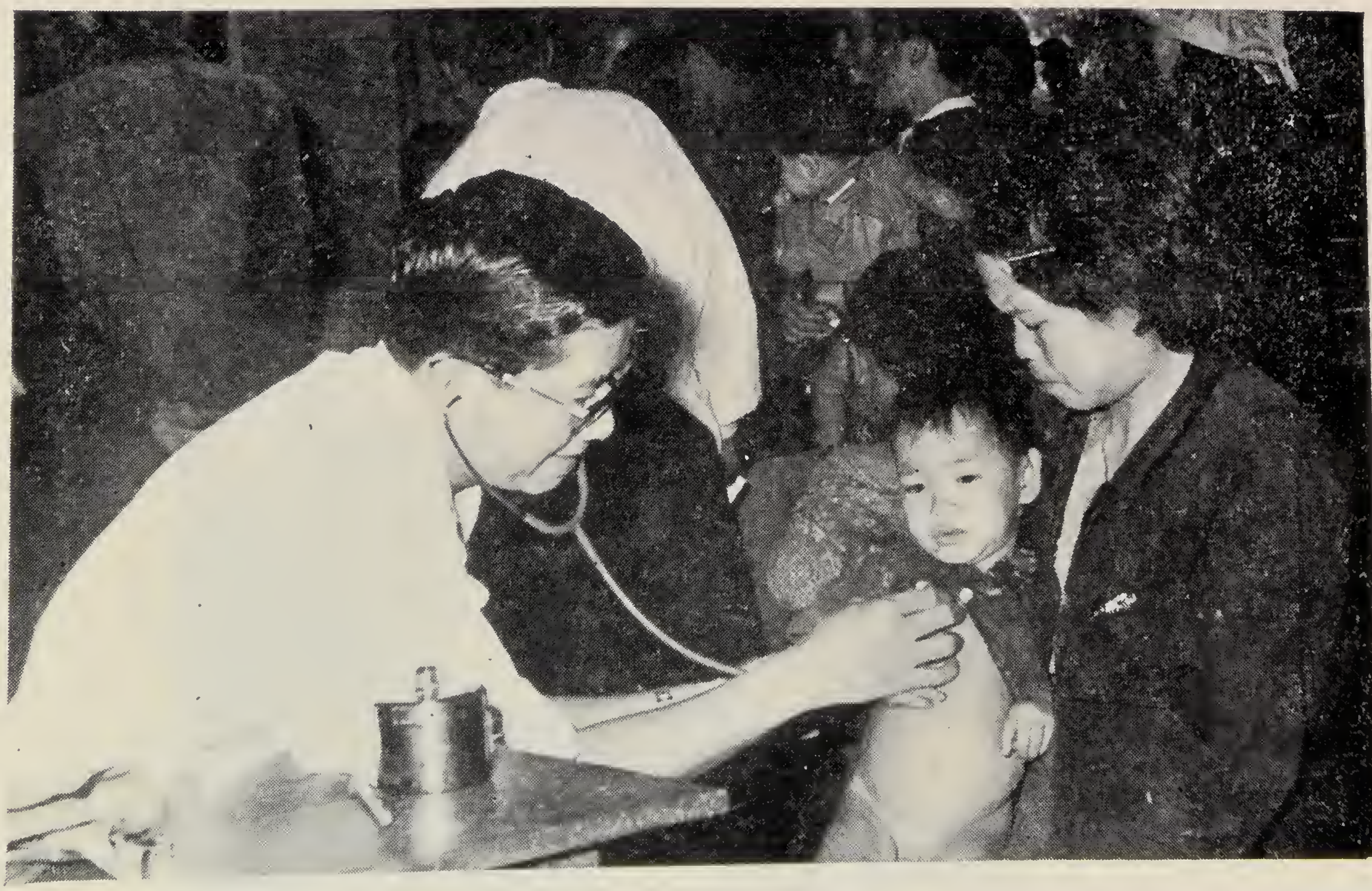
สมุหราชองครักษ์เสด็จแทนพระองค์ในพิธีเปิดการฝึกอบรม
"หลักสูตรการเกษตรชาวเขา" ของโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา
ที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทูลกระหม่อม ๒ พระองค์ เสด็จเยี่ยมเมืองเชียงใหม่
เพื่อศึกษาศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นสนป่าที่ดอยปุย
ร่วมกับข้าราชบริพารเป็นจำนวนร้อย เพื่อให้เกิดความร่มเย็นและเก็บความชื้น

โปรดเกล้า ฯ พระราชทานเครื่องนุ่งห่มและขนมเพื่อแจกชาวบ้านและเด็ก
นักเรียนที่บ้านแม่ฮะ อำเภอหางดง ร่วมกับคณะแพทย์ที่ไปตรวจรักษา

เวลา ๑๓.๓๐ น. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จโดยรถยนต์ที่นั่งจากภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังตัวจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทรงศึกษานอกสถานที่และทอดพระเนตรโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ มีหม่อมหลวงมณีรัตน์ บุนนาค เป็นผู้นำเสด็จ มีศาสตราจารย์ สุมนา คำทอง เป็นผู้จัดรายการถวาย หม่อมราชวงศ์สุประภาดา เกษมสันต์ คุณวิไล อมาตยกุล พยาบาลพระพี่เลี้ยงและพระสหาย รวมทั้งนางไพฑูรย์ ตันฆศิริ กับนางสาวสมร คลื่นสุวรรณ อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้มาช่วยถวายพระอักษรตามเสด็จ

เวลา ๑๔.๐๓ น. เสด็จถึงโรงงานเชียงใหม่สังคโลกของนายบุญยืน วุฒิสรรพ์ นายบุญยืน ฯ ถวายของที่ระลึก และอธิบายกิจการถวาย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทรงลงพระนามในสมุดเยี่ยมแล้ว ก็เสด็จออกจากโรงงานเชียงใหม่สังคโลกเมื่อเวลา ๑๔.๓๗ น.

เวลา ๑๔.๔๐ น. เสด็จถึงโรงงานเครื่องเงินของร้านเงินดี ทอดพระเนตรกิจการของร้าน และทรงซื้อของประทานพระญาติพระสหาย และบริพาร ทรงลงพระนามในสมุดเยี่ยม ผู้จัดการร้านถวายของที่ระลึกแล้วเสด็จจากร้านเงินดี เมื่อเวลา ๑๕.๐๑ น.

เวลา ๑๕.๐๓ น. เสด็จถึงโรงงานเครื่องไม้ของนายสุเจตน ชินวัตร ทอดพระเนตรกิจการอยู่จนเวลา ๑๕.๑๗ น.

เวลา ๑๕.๑๐ น. เสด็จถึงโรงงานเครื่องเขินวิชัยกุลซึ่งผลิตเครื่องเขินแบบพื้นเมือง นางจันทร์เพ็ญ วิชัยกุล เจ้าของโรงงานรับเสด็จ และถวายของที่ระลึก สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทอดพระเนตรกิจการและทรงซื้อของ

เล็ก ๆ น้อย ๆ ทรงลงพระนามในสมุดเยี่ยม เสด็จอยู่ที่โรงงานเครื่องเขินวิชัยกุลจนเวลา ๑๕.๔๕ น.

เวลา ๑๕.๕๐ น. เสด็จถึงโรงงานเชียงใหม่เครื่องเขินของนายเอาโยมาชาวญี่ปุ่น ซึ่งผลิตเครื่องเขินอย่างญี่ปุ่น ทอดพระเนตรกิจการอยู่จนเวลา ๑๕.๕๕ น.

เวลา ๑๖.๐๕ น. เสด็จถึงโรงงาน Exotic Siam ซึ่งผลิตเครื่องไม้แกะสลัก ผู้จัดการรับเสด็จและนำเสด็จทอดพระเนตรการทำเครื่องไม้ที่ส่งร้าน Scandia กรุงเทพ ฯ เวลา ๑๖.๒๐ น. เสด็จออกจากโรงงาน

เวลา ๑๖.๒๒ น. เสด็จถึงบริษัท Kilns of Thai Celadon Company ของนายรักษ์ ปั่นยารชุน ทอดพระเนตรกิจการอยู่จนถึงเวลา ๑๖.๕๐ น.

ต่อจากนั้นเสด็จไปเสวยพระสุธารสเป็นการส่วนพระองค์ที่โรงแรมรินคำ นางอุณณ์ ชุติมา และนางบุพพัณห์ นิมมานเหมินทร์ รับเสด็จ ประทับอยู่ประมาณชั่วโมงเศษจึงเสด็จกลับ ถึงพระตำหนัก เวลาประมาน ๑๘.๐๐ น.

วันนี้ เวลา ๑๗.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ ดอยปุย โดยรถพระที่นั่งจี๊ป พร้อมด้วยข้าราชบริพารหญิงชาย ทรงพระดำเนิน ทรงปลูกต้นสนพร้อมกับข้าราชบริพาร รวม ๒๐๐ ต้น เพื่อช่วยให้ป่าในบริเวณนั้นหายเป็นป่าโล่งและช่วยเก็บความชุ่มชื้นแถวนั้นไว้ เสวยพระสุธารสและประทับทรงพระสำราญพระอิริยาบถบนดอยหมู จนเวลา ๑๘.๔๐ น. จึงเสด็จ ฯ กลับพระตำหนัก

เวลา ๒๐.๒๐ น. เสด็จออกเสวย พ.ต.อ. นิรันดร ชัยนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งเครื่องโต๊ะจีนถวาย มีโต๊ะเสวยกับโต๊ะข้าราชบริพารอีก ๘ โต๊ะ ผู้ร่วมโต๊ะเสวยมีผู้ว่าราชการ ฯ นายสุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์ รองผู้ว่าราชการ ฯ นายดวง ดีวาจิน อธิบดีผู้พิพากษาศาลกับนางสมบูรณ์สุข ดีวาจิน ภริยา และนายวินิจ วินิจฉัยภาค หัวหน้าศาลกับภริยา

เสด็จลุกจากโต๊ะเสวยเวลา ๒๒.๕๐ น. มีผู้กราบถวายบังคมลากลับกรุงเทพ ฯ ๒ ราย คือ หม่อมราชวงศ์อดุลเดช จักรพันธุ์ กับคุณสทนา หงสกุล นางพระกำนัล

คำรัสของ พล.อ. หม่อมเจ้ากาฬวรรณดิศ ดิศกุล
ในพิธีเปิดการอบรมวิชาเกษตร
ในโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา
วันจันทร์ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ข้าพเจ้ามาประกอบพิธีเปิดการอบรมวิชาเกษตรในโครงการช่วยเหลือชาวเขาครั้งนี้ ข้าพเจ้ามีความยินดีอย่างยิ่ง ที่มีโอกาสได้มาพบและกล่าวปราศรัยแก่ท่านทั้งหลาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในโครงการส่งเสริมการเกษตรชาวเขามาก และพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในค่าใช้จ่ายทั้งหมด เพราะทรงมีพระราชประสงค์จะส่งเสริมการเกษตรในหมู่ชาวเขา และทรงหวังว่าโครงการนี้จะอำนวยประโยชน์ช่วยเหลือส่งเสริมการประกอบอาชีพและฐานะความเป็นอยู่ของชาวเขาได้อย่างแท้จริง ทุกท่านจึงควรจะถือเป็นเกียรติอย่างสูง ที่ได้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานสนองพระราชประสงค์ในโครงการนี้

ในเบื้องต้น ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวแก่ผู้รับการอบรมทุกท่านว่า การเกษตรนั้นเป็นอาชีพหลักของประเทศของเรา ถึงในปัจจุบันนี้ การอุตสาหกรรมจะเจริญขึ้นมาก็ตาม แต่รายได้สำคัญอันเป็นหลักของเศรษฐกิจของประเทศก็ยังมาจากการเกษตร ท่านจึงจะต้องถือเป็นหน้าที่จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมปรับปรุงอาชีพทางการเกษตรต่อไป

ประการที่สอง ท่านควรจะได้ทราบว่า ผู้บรรยายในการอบรมครั้งนี้ ล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความชำนาญในทางวิชาการและในทางการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง แต่ละท่านไม่ได้มาในหน้าที่ราชการ หากแต่อาสาสมัครมาบรรยายด้วยความปรารถนาที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ท่าน เพื่อให้ท่านได้รับประโยชน์มากที่สุดที่จะมากได้ ท่านควรจะได้ถือโอกาสนี้ รับอบรมความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติทุก ๆ อย่างโดยเต็มความสามารถ หากมีปัญหาขัดข้องหรือสงสัยในข้อใดอย่างไร ควรจะได้ซักถามให้เข้าใจจนกระจ่างแจ่มแจ้งทุกข้อ อย่าปล่อยให้เป็นปัญหาต่อไป มิฉะนั้นการอบรมนี้จะไม่เกิดประโยชน์แก่ท่านเลย หลังจากการอบรมแล้ว บรรดาผู้เชี่ยวชาญยังจะได้ออกไปเยี่ยมเยียนดูการปฏิบัติของท่านต่อไปอีกโดยสม่ำเสมอ เพื่อช่วยเหลือแนะนำท่านให้สามารถทำงานให้ได้ผลจริง ๆ จึงสมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะตั้งอกตั้งใจทำงาน ให้บังเกิดความเจริญก้าวหน้าให้ได้สมตามพระราชประสงค์

ประการสุดท้าย ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณท่านผู้บรรยายและเจ้าหน้าที่ทุกท่านพร้อมทั้งทางการตำรวจชายแดน ที่ได้เอื้อเฟื้อร่วมมือช่วยเหลือโครงการนี้อย่างมาก และขอเปิดการอบรมวิชาเกษตรในโครงการช่วยเหลือชาวเขา ณ บัดนี้ ขอให้การอบรมดำเนินลุล่วงไปด้วยดี สำเร็จผลสมความมุ่งหมายทุกประการ.

วันอังคาร ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๑.๐๘ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ จากพระตำหนักโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามเฮลิคอปเตอร์ แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเพื่อเสด็จ ฯ ไปเยี่ยมราษฎรที่บ้านผาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ถึงบ้านผาหมีเวลา ๑๒.๒๐ น. ตำบลบ้านนี้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าอีก้อ ตั้งอยู่ติดพรหมแดนพม่าประมาณ ๒๐ กิโลเมตร มีชาวเขาอาศัยอยู่ ๒๒ ครัวเรือน จำนวนคน ๑๗๕ คน มีโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์โรงเรียนหนึ่ง วันนี้มีนักเรียนมาเฝ้า ฯ ๒๗ คน ชาย ๑๖ คน หญิง ๑๑ คน เมื่อเดือนเศษมีชาวมูเซออพยพหนีมาจากพม่ามาอยู่ที่หมู่บ้านนี้อีก ๔๔ คน สาเหตุที่หนีมาเสียก็เพราะถูกเบียดเบียน ชาวเขาส่วนใหญ่ที่บ้านผาหมีนี้ถือศาสนาคริสต์เพราะมิชชันนะรีไปสอนอยู่ มีหนังสือสอนศาสนาเขียนเป็นภาษาอีก้อด้วย

คณะแพทย์ในขบวนเสด็จซึ่งมีนายแพทย์ หม่อมหลวงเกษตร สนิทวงศ์ นายแพทย์ ดนัย สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และแพทย์หญิง ศรีจิตรา บุนนาค ได้ตรวจรักษาและให้ยาคนไข้รวม ๘๐ คน ส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคไข้จับสั่น

ในโอกาสนี้มีนักสื่อข่าวหญิงชาวเยอรมันชื่อนาง Kamphauser แห่งหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ Bilte กับสามีของนาง ผู้ทำหน้าที่เป็นช่างภาพได้ตามเสด็จ ฯ มาในขบวนด้วย เพื่อสังเกตการณ์สำหรับเขียนลงในหนังสือพิมพ์เยอรมันฉบับนั้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไก่พันธุ์แก่หมู่บ้านและเกลือไอโอดีนแก่หัวหน้าครอบครัว แล้วเสด็จ ฯ ทรงสำรวจที่ดินของชาวเขาเพื่อประโยชน์ในการเพาะปลูก ซึ่งปัจจุบันชาวเขาปลูกผักกาดและข้าว แต่ไม่ได้ผลดี ปศุสัตว์มีสุกร แพะ

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตรครูสอนนักเรียนอ่าน ก ข ฯลฯ และทรงสอนนักเรียนเองให้รู้จักส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น หัว มือ ๒ มือฯลฯ พระราชทานขนมให้แก่เด็กที่จำได้ไว เสร็จแล้วเสด็จออกพระราชทานของแก่เด็กทั่ว ๆ ไป มี สมุด ดินสอ แก่นักเรียน เสื้อสำลีและผ้าสำลีสำหรับเด็กอ่อนในหมู่บ้าน และมีขนมหวานพระราชทานเด็ก ๆ ทั้งหมู่บ้าน

ก่อนเสด็จกลับอีก้อทูลเกล้า ฯ ถวายผ้าทอและปักผีมือตนเอง

ราษฎรที่หมู่บ้านนี้มีความเป็นอยู่ค่อนข้างอัตคัดขัดสนมาก เพราะมีการแย่งที่ทำมาหากินกับคนเมือง เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งออกเวลา ๑๓.๓๐ น.

เวลา ๑๔.๐๐ น. เสด็จถึงนิคมช่วยชาวเขาแม่สะรอง อำเภอแม่จันทร์ จังหวัดเชียงราย มีเผ่าต่าง ๆ อาศัยอยู่ ๔ เผ่า คือ ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ลีซอ และมูเซอแดง

เสวยกลางวันเวลา ๑๔.๑๐ น. พระกระยาหารกลางวัน และอาหารข้าราชบริพาร แม่ทัพภาคที่ ๓ ผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์จัด ที่ประทับเสวยสร้างเป็นยกพื้น มีหลังคาจาก มีโต๊ะเสวย ข้างหลังประดับธงชาติกับธงมหาราช ผู้ร่วมโต๊ะเสวยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายและภริยา ร้อยตรี บุญนพ ถะปติวงศ์ นายอำเภอแม่จันทร์ และนายทองอินทร์ ชื่นกลิ่น ผู้ปกครองนิคมชาวเขาแม่จันทร์

ระหว่างประทับเสวย มีการแสดง ๗ ชุด คือ

๑. ระบำไทยลื้อ

๒. ระบำไทยใหญ่

๓. ระบำไทยพื้นเมือง (เชียงราย)

๔. ระบำลีซอ

๕. ระบำมูเซอแดง

๖. ระบำหญิงลื้อรำดาบ

๗. ระบำชายลื้อรำดาบ

เสวยเสร็จมีราษฎรทูลเกล้า ฯ ถวายของมีเครื่องเงิน ทำเป็นรูปนกยูงเป็นต้น มีเทียนไขทำเป็นรูปเชิงเทียนในตัว

ทรงลงพระปรมาภิไธย พระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยม

ทรงพระดำเนินผ่านแถวชาวเขาที่รอเฝ้า ฯ แล้วเสด็จประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งซึ่งออกเวลา ๑๕.๑๐ น. เสด็จ ฯ ถึงบ้านก้อแสนใจ อำเภอแม่จันทร์ จังหวัดเชียงราย เวลา ๑๕.๒๐ น.

ชาวบ้านเป็นชาวเขาเผ่าอีก้อ มีราษฎร ๓๗๓ คน ๖๓ ครัวเรือน หมู่บ้านนี้มีหัวหน้าเรียกกันว่า ก้อแสนใจ ซึ่งปกครองลูกบ้านอย่างที่ค่อนข้างจะก้าวหน้า ก้อแสนใจมีบุตรชาย ๒ คนที่เฉลียวฉลาด ว่าจะส่งไปเข้าอบรมวิชาการเกษตรที่เป็นโครงการหลวง ก้อแสนใจกราบบังคมทูลว่าอยากได้แทรกเตอร์สำหรับใช้ถากที่ที่ไม่ใช่เนิน เพื่อทำการเพาะปลูก และบุตรชายอยากได้สูบน้ำเพื่อสูบน้ำใช้ทั่วหมู่บ้าน

เสด็จทอดพระเนตรสุกรที่ส่งไปพระราชทานปีก่อน แล้วเสด็จไปพระราชทานไก่พันธุ์แก่หมู่บ้านและเกลือไอโอดีนแก่หัวหน้าครอบครัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเสื้อผ้าสำลีเด็กอ่อน ผ้าสำลี

พระราชทานไก่พันธุ์ แก่บ้านผาหมี่เผ่าอีก้อ

เด็กหญิงชาวอีก้อ เฝ้ารับเสด็จฯ

พระราชทานขนมแก่เด็กอีก้อที่ผาหมี

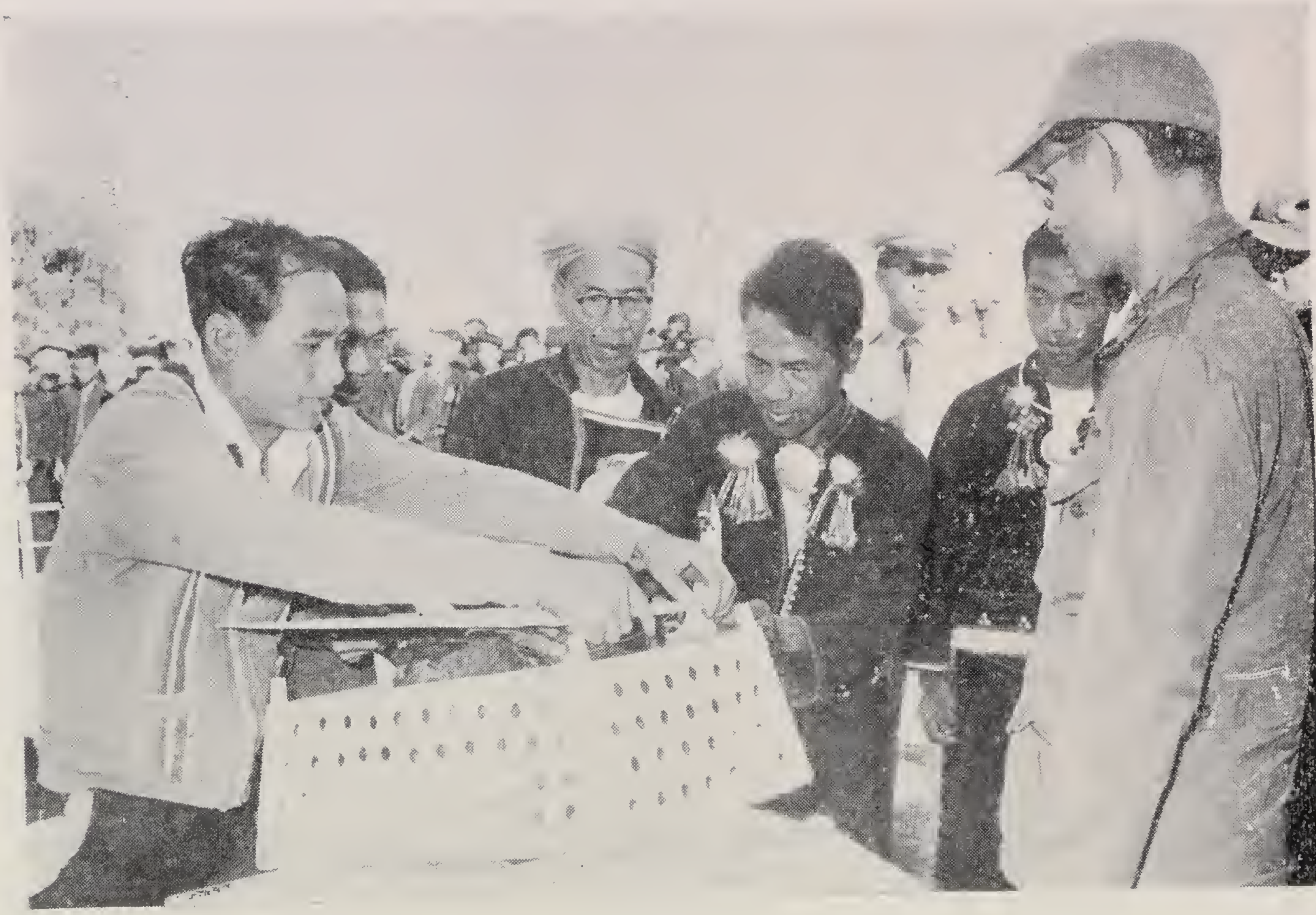
สมเด็จ ฯ ทรงทดสอบความรู้ของเด็กนักเรียนอีก้อที่โรงเรียนของตำรวจภูธรชายแดน ผาหมี ซึ่งอยู่ห่างจากประเทศพม่าไม่กี่ร้อยเมตร

มีรับสั่งกับครูประจำ ร.ร.

ทอดพระเนตรวงดนตรีเงี้ยวที่นิคมแม่จัน

พระราชทานไก่พันธุ์ แก่หมู่บ้านก้อแสนใจ
อีก้อคนสรวมแว่นตา คือแสนใจผู้ใหญ่บ้าน

และขนมหวานแก่เด็ก ๆ ทั่วทั้งหมู่บ้าน นักเรียนชายหญิงที่รับพระราชทานสมุด ดินสอ มี ๔๔ คน ชายหญิงครึ่งต่อครึ่ง เมื่อพระราชทานของแก่ผู้ที่เข้าแถวเข้ารับเสร็จแล้ว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรเห็นแม่หลายคนอุ้มลูกเล็กไว้ ไม่มีเสื้อผ้าพันกาย จึงเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเสื้อสำลีและผ้าสำลีที่เหลือจนหมด

คณะแพทย์ที่ล่วงหน้านำเสด็จ ได้ตรวจคนไข้ ๑๐๕ คน มีการสร้างที่ประทับทรงพระสำราญด้วยขอนไม้ มีโต๊ะขอนไม้ และร่มสูงด้ามเป็นไผ่เขียว ร่มทำด้วยหญ้าฟางมุง ได้ประทับทอดพระเนตรระบำอีก้อ และพ่อบ้านทูลเกล้า ฯ ถวายเหล้า ข้าวโพด และของอื่น ๆ เล็ก ๆ น้อย ๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ตำรวจชายแดน และลูกพ่อบ้านที่จะไปเข้ารับการอบรมทางการเกษตร

เสด็จ ฯ กลับเวลา ๑๖.๒๕ น.

เสด็จ ฯ ถึงพระตำหนักเวลาประมาณ ๑๗.๒๐ น. มีพระราชเสาวนีย์ให้นายและนาง Kamphauser เฝ้า ฯ รับสั่งอยู่ด้วยประมาณ ๒๐ นาที เวลา ๒๐.๑๕ น. เสด็จ ฯ ออกเสวยพระกระยาหารค่ำตามปรกติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ และผู้อบรมวิชาเกษตรในโครงการ พระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา มี นายไสว นุชพงศ์ เจ้าหน้าที่โครงการสารภี ศาสตราจารย์ อู ชู ยวน แห่งมหาวิทยาลัยไต้หวัน ซึ่งมาช่วยในการขยายโครงการสารภี นายทอมัสลูเช่ (Luché) เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาของยูซอมเชียงใหม่ และภริยา นายวิกคัม (Wickham) ผู้จัดการบริษัท เชลล์ ซึ่งเป็นเจ้าของโครงการสารภีร่วมโต๊ะเสวย

เสด็จ ฯ ขึ้นราว ๒๓.๑๐ น.

วันพุธ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๑.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังสนามเฮลิคอปเตอร์ เวลา ๑๑.๒๐ น. ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังบ้านหนองหอย ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทรงเยี่ยมชาวเขาเผ่าแม้ว

เมื่อเสด็จ ฯ ถึงแล้ว หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ประธานคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ กราบบังคมทูลถวายรายงาน และเบิกคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาและเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยเข้าเฝ้า ฯ มี ฯพณ ฯ เอกอัครราชทูตออสเตรเลีย คานาดา อิสราเอล ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ ผู้แทนจากสถานเอกอัครราชทูตต่าง ๆ คือ เบลเยี่ยม เดนมาร์ก สวีเดน ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา รองหัวหน้าสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ รองผู้อำนวยการและหัวหน้ากองโครงการองค์การยูซอม รองอธิบดีกรมสรรพสามิต รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ หัวหน้างานวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ หัวหน้างานเทคนิคการวางแผน และเศรษฐกรกองการศึกษาภาวะเศรษฐกิจ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเข้าเฝ้า ฯ พ.ต.อ. นิรันดร ชัยนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และร้อยตำรวจตรี เอิบ สโรบล นายอำเภอแม่ริม เฝ้า ฯ รับเสด็จ ฯ

หมู่บ้านแม้วแห่งนี้ มีชาวแม้ว ๒๘ ครัวเรือน คน ๑๘๙ คน มีโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๒ โรงเรียนหนึ่ง มีตำรวจชายแดนเป็นครูสอน และมีนักเรียน ๓๒ คน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเสื้อผ้าสมุดดินสอ

คณะทูตานุทูตและผู้แทนสถานทูตต่าง ๆ เข้าเฝ้า ฯ
เมื่อเสด็จถึงบ้านหนองหอย อำเภอแม่ริม

ทอดพระเนตรหมูพระราชทานที่หนองหอย โดยมีคณะทูตเฝ้า ฯ อยู่ด้วย

ทอดพระเนตรลูกหมูพันธุ์ ซึ่งพึ่งพระราชทาน

นี่คือหมูพันธุ์ที่พระราชทาน
ตั้งแต่ปีก่อน

แม้วที่หนองหอยถวายทอดพระเนตรผักและฟักแฟงที่ปลูกขึ้น

ชาวแม้วที่หนองหอยเฝ้า ฯ และรับพระราชทานแจกขนม

พระราชทานไก่พันธุ์แก่หมู่บ้านกะเหรี่ยงที่บ้านปางป่าคา อำเภอแม่ริม

พระราชทานสมุดดินสอ
แก่นักเรียนเผ่ากะเหรี่ยง

ผู้ตามเสด็จแต่ละคนต่างก็มีหน้าที่ ในภาพกำลังช่วยจ่ายยา
ตามใบสั่งของแพทย์

ก่อนเสด็จ ฯ กลับจากบ้านปางบ่ำคา สองพระองค์
ประทบทอดพระเนตรการรำดาบแบบต่าง ๆ ของกะเหรี่ยง

พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารแก่คณะทูตานุทูต
เอกอัครราชทูตอิสราเอล นั่งเบื้องซ้ายสมเด็จพระบรมราชินีนาถ
ส่วนเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นนั่งเบื้องขวาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ขนม และเสื้อผ้าสำลีแก่นักเรียน พระราชทานเสื้อผ้าและขนมแก่เด็ก ไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรดแก่หมู่บ้าน และเกลือไอโอดีนแก่พ่อบ้าน แล้วมีชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้เคียงคือบ้านปางไฮ กับเด็กนักเรียนจากบ้านโป่งไคร้ ตำบลโป่ง-แยง อำเภอแม่ริม ซึ่งยากจนมากมารับพระราชทานเสื้อผ้าสมุดดินสอ และสิ่งของอื่น ๆ อีกประมาณ ๖๐ คน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ขึ้นเขาไปทอดพระเนตรไร่และสวนท้อของชาวแม้ว มีคณะบุคคลที่กล่าวข้างต้นตามเสด็จ ฯ ขึ้นไปด้วยเป็นบางคน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้แพทย์ในขบวนเสด็จ คือ นายแพทย์คนัย สนิทวงศ์ ณ อยุธยา กับแพทย์หญิงศรีจิตรา บุนนาค ตรวจ รักษาและให้ยาแก่คนเจ็บป่วย ๑๓๑ ราย โดยมากเป็นโรคคอพอก โรคโลหิตจาง ปวดศีรษะ ปวดเอว และโรคพยาธิตัวตืด

เวลา ๑๒.๕๑ น. เสด็จ ฯ จากบ้านหนองหอย โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังบ้านปางบ่าคา เวลา ๑๓.๐๕ น. เสด็จ ฯ ถึงบ้านปางบ่าคา ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเรียกกันว่ายางโป คือกะเหรี่ยงพื้นราบ มีอยู่ ๒๓ ครัวเรือน คน ๑๖๗ คน มีโรงเรียน 'ตำรวจชายแดนบำรุงที่ ๘๓' โรงเรียนหนึ่ง มีนักเรียน ๒๙ คน

แพทย์ในขบวนเสด็จ ฯ ตรวจคนไข้ ๑๔๗ ราย ป่วยด้วยโรคอย่างเดียวกับหมู่บ้านที่แล้ว คนไข้โดยมากไม่ได้เป็นชาวกะเหรี่ยง แต่เป็นชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้เคียง คือบ้านแม่เปรม บ้านแม่แอน และหนองปลามัน ตำบลปางแหว ซึ่งมาเฝ้า ฯ ราว ๓,๐๐๐ คน เด็กนักเรียนจากตำบลเหล่านี้มีจำนวน

ร้อยคนเศษ มารับพระราชทานเสื้อผ้า สมุดดินสอ ขนม และเสื้อผ้าสำลี พระ-ราชทานเสื้อผ้าและขนมแก่เด็ก ลูกหมูพันธุ์ ไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรดแก่หมู่บ้าน และเกลือไอโอดีนแก่พ่อบ้านทุกบ้าน

เวลา ๑๓.๔๐ น. ทรงพระดำเนินจากหมู่บ้านขึ้นเขาลงเขาหลายลูกไปที่น้ำตกตาดหมอก เวลา ๑๔.๐๐ น. เสด็จ ฯ ถึง ประทับเสวยพระกระยาหาร 'ข้าวห่อ' กลางวัน ในป่าใกล้น้ำตก เวลา ๑๕.๐๕ น. ทรงพระดำเนินกลับปางป่าคา ประทับทอดพระเนตร การแสดงรำดาบและอื่น ๆ ของชาวกะเหรี่ยง ๗ ชุด แล้วเสด็จ ฯ กลับเมื่อเวลา ๑๕.๕๕ น. เฮลิคอปเตอร์พระ-ที่นั่งถึงสนาม ฯ เวลา ๑๖.๐๕ น. แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ ฯ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เวลา ๑๖.๑๕ น.

อนึ่ง ในวันเดียวกันนี้ เวลา ๒๐.๐๐ น. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำที่ห้องเสวยในพระตำหนัก แก่บรรดาคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา มีเอกอัครราชทูต ๕ ประเทศ ผู้แทนสถานทูตต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๑๕ ประเทศ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจากสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ กรมสรรพสามิต USOM และ UNDP ร่วมโต๊ะเสวย กับข้าราชสำนักรวมทั้งสิ้น ๓๘ คน

เสด็จ ฯ ขึ้นเวลา ๒๒.๓๐ น.

ภริยาทูตอิสราเอล Madame Lewin
ทูตญี่ปุ่น T. Ushiroku
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
ทูตอิสราเอล Dr. D. Lewin
ทูตแคนาดา Gordon Cox.

ประธานกรรมการสภาเศรษฐกิจฯ
ม.ล. เดช สนิทวงศ์

ทูตเนเธอร์แลนด์
Mr. Thom Leeson

ม.จ. วิภาวดี รังสิต

อุปทูตอังกฤษ
Mr. Littlejohn Cook

ม.ล. มณีรัตน์ บุนนาค

ที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจ
สถานทูตอเมริกัน
Mr. Konrad Bekker

ม.ล. เกษตร สนิทวงศ์

สถานทูตญี่ปุ่น
Mr. S. Kowata

นายประวีณ บุญศรี

กรมวิเทศสหการ
นายวสันต์ ศุภประภร

Mr. Stokes

UNDP
Mr. Wali Shah Wali

ม.ร.ว. สุประภาดา เกษมสันต์

ผู้แทนสถานทูตเบลเยี่ยม
Mr. M. Vagenlende

รองอธิบดีสรรพสามิต

สวีเดน
Mr. S. Hohwii-Christensen

สภาพัฒนา ฯ
นายพีรเทพ เทพผจญชีวิน

USOM
Mr. F. Simmons

UNDP
Mrs. Wali-Shah Wali

รองเลขาธิการสภาเศรษฐกิจ
ดร. เถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์

USOM
Mr. J.C. Guardino

เลขานุการคณะกรรมการ
เตรียมการสำรวจ
พ.ต.อ. เภา สารสิน

สภาพัฒนา ฯ
นายสราวุธ คงสิริ

กระทรวงการต่างประเทศ
นายบวร สัมฤทธิกุล

ม.จ. กาพวรรณดิศ ดิศกุล

ทูตออสเตรเลีย
T.K. Critchley

ม.จ. ภีศเดช รัชนี

ที่ปรึกษาเศรษฐกิจ สถานทูต
นิวซีแลนด์
Mr. G.N. Parkinson

ม.ร.ว. ดัชรีรัชน์ รัชนี

ที่ปรึกษาสถานทูตฝรั่งเศส
Mr. J. Soulier

ประธานกรรมการ
เตรียมการสำรวจ
นายชิตร โปษยานนท์

เดนมาร์ก
Mr. K.E. Tygesen

สภาพัฒนา ฯ
นายเกษม สนิทวงศ์ ฯ

สภาพัฒนา ฯ
นายสมบูรณ์ เพชรสวัสดิ์

ทรงติดตั้งวิทยุบนดอยปุย กับ พ.ต.อ. สุชาติ

ฉายพระรูปอยู่ ณ จุด
ยอดของดอยปุย

ทรงวิทยุติดต่อ
จากยอดดอยปุย

โปรดเกล้าฯ ให้ ม.ร.ว. ฉัตรแก้ว ดิศกุล นางพระกำนัล
นำของพระราชทานไปแจกที่หมู่บ้านปางไฮ

วันพฤหัสบดี ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๖.๓๐ น. เสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งจี๊ปไปยังดอยปุย เสวยพระสุธารสแล้วทรงพระดำเนินไปที่ดอยหมู เวลา ๑๙.๓๐ น. เสด็จ ฯ ถึงพระตำหนัก

เวลา ๒๐.๒๐ น. เสด็จ ฯ ออกเสวยตามปรกติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นาย Tsai Chih Ho ผู้เชี่ยวชาญทางผลิตเมล็ดพันธุ์ผัก ซึ่งรัฐบาลไต้หวันส่งมาช่วยเหลือ นายจุฑา กฤษณามระ แห่งกรมพัฒนาที่ดิน นายธงชัย ทองอุทัยศรี แห่งกรมกสิกรรม ซึ่งร่วมงานกับผู้เชี่ยวชาญของไต้หวัน นายแพทย์สิโรตน์ และแพทย์หญิงศรีจิตรา บุนนาค และ พ.ต.อ. วสิษฐ เดชกุญชร ร่วมโต๊ะเสวย

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ ขึ้นราว ๑๑.๐๐ น. แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรแผนที่และทรงมีพระราชดำรัสกับสมุหราชองครักษ์ แม่ทัพภาคที่ ๓ และ พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน อยู่จน ๒๔.๐๐ น. เศษ จึงเสด็จ ฯ ขึ้น

วันศุกร์ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๑.๓๐ น. ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือน เข้าเฝ้า ฯ รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ จำนวน ๘๓ คน และเหรียญราชรุจิ จำนวน ๒๐ คนตามลำดับ

กับทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พ.ต.อ. นิรันดร ชัยนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เข้าเฝ้า ฯ รับพระราชทานเสมาเงิน พระปรมาภิไธยย่อ ไปมอบแก่ข้าราชการและพนักงานส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๘๘ คน และพันเอก ชำนาญ มณีวัตร ราชองครักษ์ประจำ เข้าเฝ้า ฯ รับพระราชทานเสมาเงินพระปรมาภิไธยย่อ ไปมอบแก่ข้าราชการทหารและตำรวจ จำนวน ๑๐๙ คน ด้วย ต่อจากนั้น

เวลา ๑๒.๐๐ น. นายเศวต โกมลภูติ รองปลัดกระทรวง ฯ รักษาการในตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ นำพลตรี หม่อมราชวงศ์สังขดิศ ดิศกุล เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศมาเลเซีย เข้าเฝ้า ฯ กราบถวายบังคมลา และรับพระราชทานพระราชสาส์นตราตั้ง ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศมาเลเซีย ต่อจากนั้น

คณะตำรวจภูธรชายแดนที่เป็นครูสอนโรงเรียนตามหมู่บ้านชาวเขา จำนวน ๑๖ คน และชาวเขา จำนวน ๑๘ คน ผู้มารับการอบรมวิชาเกษตร ในโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขาและผู้ให้การอบรม รวมทั้งสิ้น

พระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ และเหรียญราชรุจิแก่ข้าราชการทหารตำรวจ
และพลเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ ณ พระตำหนักภูพิงค์ ฯ
ในภาพนี้นายแพทย์ ดนัย สนิทวงศ์ กำลังรับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์

เหล่ากาชาดจังหวัดเชียงใหม่ เฝ้า ฯ สมเด็จ ฯ องค์สภานายิกา
สภากาชาดไทย รับพระราชทานเหรียญกาชาดสมนาคุณ
และเข็มบริจาคโลหิต ณ พระตำหนักภูพิงค์ ฯ

ผู้แทนของบ้านแม้วดอยปุย กำลังรับพระราชทานเครื่องมือตัดต่อกิ่ง ซึ่งพระราชทานแก่ ๑๘ หมู่บ้านที่อยู่ในโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา

ม.ล. จิตสาร ชุมสาย ผู้ว่าการภาคไลออนส์สากล ๓๑๐ (ประเทศไทย–ลาว) นำนาย M.R. ไบร์อัน ประธานกรรมการสโมสรไลออนส์สากล และ ภริยา พร้อมด้วยสมาชิกประมาณ ๔๐ คน เข้าเฝ้าฯ ทั้งสองพระองค์เนื่องในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย ณ พระตำหนักภูพิงค์ฯ

พ.ต.อ. นิรันดร ชัยนาม ผู้ว่าราชจังหวัดเชียงใหม่
เชิญพระกริ่งกรุครูบาศรีวิชัย พระกริ่งชินราช
และพระเครื่องรางต่าง ๆ ทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อทรงพระสุหร่าย

๖๕ คน เข้าเฝ้า ฯ รับพระราชทานพระบรมราโชวาท และทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้หัวหน้าชาวเขาเข้ารับพระราชทานเครื่องมือตัดแต่งติดตาต่อกิ่งและตอนต้นผลไม้เมืองหนาว เพื่อนำไปใช้สำหรับหมู่บ้านชาวเขา เป็นส่วนรวม ๑๘ แห่ง ภายหลังนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวันแก่คณะผู้ที่เข้าเฝ้า ฯ ณ ผาหมอน ภูพิงคราชนิเวศน์ (ไม่ได้เสด็จ ฯ ลง)

เวลา ๑๔.๐๐ น. หม่อมหลวงจิตรสาร ชุมสาย ผู้ว่าการภาคไลอ้อนสากล ๓๑๐ (ประเทศไทย – ลาว) นำนายดับลิว. อาร์. ไบรอัน ประธานกรรมการสโมสรไลอ้อนสากล ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๓ และภริยา พร้อมด้วยสมาชิกสโมสรไลอ้อน จำนวน ๗๒ คน เฝ้า ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทูลเกล้า ฯ ถวายเหรียญไลอ้อนชั้นสูงสุด สำหรับผู้นำของประเทศ และสโมสรไลอ้อนเชียงใหม่ทูลเกล้าฯ ถวายเงินจำนวน ๓๓,๐๐๐ บาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนสร้างสารานุกรมสำหรับเด็ก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ต่อจากนั้น

พ.ต.อ. นิรันดร ชัยนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และพระครูศรีปริยัตยานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ พร้อมด้วยคณะกรรมการสร้างพระพุทธรูปบูชา และพระเครื่องรางต่าง ๆ ของวัดพันอ้น อำเภอเมืองเชียงใหม่ อีกจำนวน ๑๒ คน เฝ้า ฯ ถวายพระพุทธรูปบูชา และพระเครื่องรางต่าง ๆ เพื่อทรงพระสุหร่าย ต่อจากนั้น

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกห้องรับแขกเล็ก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นางมัณฑนา ดิศกุล ฯ เฝ้า ฯ กราบบังคมทูลลาไปมาเลเซีย ม.ร.ว. สังขดิศ ดิศกุล รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศและ ม.ร.ว. ศักดิ์ระพี ระพีพัฒน์ เข้าเฝ้า ฯ ด้วย

เวลา ๑๕.๐๐ น. นางพูนสมัย ชัยนาม นายกเหล่ากาชาดจังหวัดเชียงใหม่ นำสมาชิกเหล่ากาชาดและผู้บริจาคโลหิต เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ องค์สภานายิกาสภากาชาดไทย เพื่อรับพระราชทานเหรียญกาชาดสมนาคุณ จำนวน ๑๐ ราย และเข็มสมาชิกผู้บริจาคโลหิตครบยี่สิบครั้ง จำนวน ๔ ราย และครบ ๗ ครั้ง ๗๖ ราย ซึ่งการนี้พระภิกษุและสามเณรสามรูปเข้าเฝ้ารับพระราชทานเข็มสมาชิกผู้บริจาคโลหิตด้วย

เวลา ๑๖.๓๐ น. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกห้องรับแขกเล็กให้นางวู้ดภริยากงสุลอังกฤษนอกตำแหน่ง ซึ่งถึงแก่กรรมเมื่อสัปดาห์ที่แล้วมานี้ กับนางสาวโรสวู้ด บุตรสาวซึ่งเคยถวายพระอักษรภาษาอังกฤษทูลกระหม่อมเมื่อเสด็จมาประทับเชียงใหม่เมื่อปีก่อน ๆ เข้าเฝ้า

เวลา ๑๙.๓๐ น. เสด็จฯ จากพระตำหนัก ลงไปในเมืองเชียงใหม่เพื่อเสวยพระกระยาหารค่ำที่โรงแรมรินคำในห้องทองกวาวซึ่งข้าราชบริพารที่ตามเสด็จมาอยู่เชียงใหม่คราวนี้ร่วมกันทูลเกล้าฯ ถวายเลี้ยงเวลาราว ๒๔.๐๐ น. เสด็จฯ กลับพระตำหนัก

วันเสาร์ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

ตอนสาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ทรงซ้อมพระแสงปืนร่วมกับนายทหารและทหารรักษาพระองค์ เวลา ๑๓.๓๐ น. เสด็จ ฯ กลับพระตำหนัก เวลา ๒๐.๐๐ น. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเลี้ยงข้าราชการทหารและตำรวจซึ่งทำหน้าที่ระหว่างที่ประทับอยู่เชียงใหม่ราว ๓๐๐ คน กลางแจ้งที่ในสวนบนเขาตรงอ่างเก็บน้ำ เสด็จ ฯ ขึ้น ๒๔.๐๐ น.

หลังจากนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรันกับเจ้าหน้าที่กรมทาง ๓ นาย เฝ้าฯบนพระตำหนัก จนเลย ๐๑.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้นจึงเสด็จ ฯ ขึ้น

วันอาทิตย์ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เวลา ๑๔.๔๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกที่ห้องโถง พระราชทานถุงเขียว แก่ตำรวจชายแดน ๒ คน กับถุงเกลือไอโอดีน กับขนมหวานสำหรับให้นำไปแจกแก่ชาวเขาตามหมู่บ้านต่าง ๆ

เวลา ๑๕.๑๐ น. เสด็จ ฯ ออกจากพระตำหนัก ฯ เพื่อเสด็จ ฯ ไปสนามบินเชียงใหม่ ที่สนามบิน เจ้านายเชียงใหม่ ข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน กับประชาชนเผ้า ฯ ส่งเสด็จ ฯ กันคับคั่ง

เมื่อทรงตรวจแถวทหาร พระราชทานพระแสงราชศัสตราคืนแก่ผู้ว่าราชการเชียงใหม่แล้ว ก็เสด็จ ฯ ขึ้นเรือบินพระที่นั่งซึ่งออกเดินทางเวลา ๑๖.๑๑ น. เวลา ๑๘.๐๐ น. เสด็จ ฯ ถึงดอนเมือง พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ประธานองคมนตรี องคมนตรี นายกรัฐมนตรีและท่านผู้หญิง รัฐมนตรีต่าง ๆ และภริยา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการทั้งฝ่ายทหาร พลเรือน และตำรวจรอรับเสด็จ ฯ อยู่ที่สนามบินพร้อมพรั่ง เมื่อทรงปราศรัยกับผู้มารับเสด็จทั่วหน้าแล้ว ก็ขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ ฯ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เวลา ๑๙.๑๐ น.

ฝี่พระหัตถ์ ฉาย ณ ลานวาสิษฐี หน้าพระตำหนัก

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร
นายสิน วรรณ บุญยศิริพันธุ์ เจ้าของ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๑๓

แก้คำผิด

หน้า	บรรทัดที่	คำผิด	แก้เป็น
๓	๑๒	หม่อมหลวง เพ็ญศรีวัชโรทัย	หม่อมหลวง เพ็ญศรี วัชโรทัย
๖	๔	เธียรประสิทธิ์ริเริ่ม	เธียรประสิทธิ์ ริเริ่ม
๑๓	๑๘	ม.ร.ว. ดัชรีรัตน์ รัชนี	ม.ร.ว. ดัชรีรัช รัชนี
๑๔	๔	หม่อมราชวงศ์ พัชรีสาน ชุมพล	หม่อมราชวงศ์ พัชรีสาณ ชุมพล
๑๔	๔	นายปฐม บุรณศิริ	นายประถม บุรณศิริ
๑๕	๓	พลเอก สุรกิจ มัยราพ	พลเอก สุรกิจ มัยลาภ
๒๐	๔	หม่อมราชวงศ์ นิธิวัฒน์ เกษมศรี	หม่อมราชวงศ์ นิติวัฒน์ เกษมศรี
๒๐	๔	นางสาววิลาวัลย์ วีรานุวัตติ์	นางสาววิลาวัณย์ วีรานุวัตติ์
๒๓	๒๑	หม่อมราชวงศ์ นิธิวัฒน์ เกษมศรี	หม่อมราชวงศ์ นิติวัฒน์ เกษมศรี
๒๓	๒๑	นางสาววิลาวรรณ วีรานุวัตติ์	นางสาววิลาวัณย์ วีรานุวัตติ์
๒๘	๑๖	นายแพทย์ สิทธิ์ เตชะกำพุช	นายแพทย์ สิทธิ์ เตชะกัมพุช
๓๑	๓	นายแพทย์ สิทธิ์ เตชะกำพุช	นายแพทย์ สิทธิ์ เตชะกัมพุช
๓๓	๖, ๑๐, ๑๒	มูเซอร์	มูเซอ
๓๔	๑๕	ตำบลม่อนบิ่น	ตำบลม่อนบิ่น
๓๖	รองสุดท้าย	คุณหญิงวิยฎา	คุณหญิงวิยะฎา
๕๑	๘, ๙, ๑๐, ๑๒	ไลอ้อน	ไลออนส์